

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς τὸ « Ἄστυ » τῆς 16 Μαρτίου τ. ἔ. ὁ Κος Δ... ἀναφερόμενος εἰς τὴν περὶ Θεοτοκοπούλου διατριβὴν μου¹, γράφει τὰ ἑξῆς :

« Ὁ φίλος ἡμῶν κ. Δημ. Καμπούρογλου γρά-
» σαι πρὸς ἡμᾶς ὅτι ἄπορον εἶναι πῶς διέφυγε τὴν
» ἐπιμελῆ ἔρευναν τοῦ συγγραφέως ἢ ὑπαρξίς τῆς
» εἰκόνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου (*Musée*
» *Espagnol de Paris N° 295*) γραφείσης παρὰ
» τοῦ ἰδίου πατρὸς τῆς, οὐτινος ἡ εἰκὼν κατέχει ἐν
» τῷ αὐτῷ μουσεῖῳ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον ἀριθμὸν
» 260. Ὁ αὐτὸς πολυμαθὴς φίλος ἀνακοινώνει εἰς
» ἡμᾶς ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εὐρίσκεται λιθογραφημένη
» εἰς τὸ ἔργον τοῦ Buchon *Atlas des Nouvelles*
» *Recherches historiques* ».

Ἡ παρατήρησις ὀρθοτάτη. Ὁ 18ος πίναξ τοῦ
"Ατλαντος τοῦ Buchon περιέχει πρᾶγματι τὴν
« Εἰκὼν τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου », κά-
τωθι δὲ αὐτῆς μνημονεύεται τὸ *Musée Espagnol*
de Paris, ἀρ. 259. Εὐγνωμονῶ πρὸς τὸν Κον
Καμπούρογλου διότι μοῦ παρέχει οὕτω τὴν εὐκα-
ρίαν ν' ἀναγνωρίσω ὅτι ἀδίκως ἐμέμφθη τὸν Μου-
στοξείδην, λέγοντα εἰς τὸν Ἑλληνομνήμονα (σελ.
274) ὅτι « βλέπει τις ἐν τῷ μουσεῖῳ Louvre ζω-
γραφίας τοῦ ἡμετέρου Θεοτοκοπόιδος ». (γράφει
Θεοτοκοπούλου). Πικρὸν περιορισθεὶς νὰ βεβαιωθῶ
ὅτι μίᾳ μόνῃ εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου ὑπάρχει
εἰς τὸ Λούβρον ἤδη, ἀλλὰ μὴ ζητήσας συγχρόνως
νὰ ἐξακριβώσω ἐὰν ὑπῆρχον εἰς τὸ μουσεῖον ταῦτο
εἰκόνες τοῦ κατὰ τὸ 1843, ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ Ἑλ-
ληνομνήμων. Ἡ παραπομπὴ τοῦ Κου Καμπούρο-
γλου εἰς τὸν Ἄτλαντα τοῦ Buchon ἐχρησίμευσε
πρὸς διόρθωσιν τοῦ λάθους μου.

Δὲν ἔπεται ὁμως, ὡς ἠδύνατό τις νὰ υποθέσῃ
ἐκ τῶν γραφέντων εἰς τὸ « Ἄστυ », ὅτι « διέφυγε τὴν
ἔρευνάν μου » ἢ ὑπαρξίς Μουσείου Ἰσπανικοῦ εἰς τὰ
Παρίσια. Τοιοῦτο μουσεῖον εἰς μᾶτην ἤθελον ἀνα-
ζητήσῃ σήμερον οἱ τυχὸν ἀναγνώσαντες τὴν παρά-
γραφον ἐκείνην εἰς τὸ « Ἄστυ ». Ἄλλ' ὁμως μέχρι τοῦ
1850 ὑπῆρχεν εἰς τὸ Λούβρον συλλογὴ Ἰσπανικῶν
εἰκόνων, ἀποτελοῦσα τὸ λεγόμενον *Musée Espa-*
gnol. Ἡ συλλογὴ αὕτη δὲν ἀνήκεν εἰς τὸ στέμμα
ἢ τὸ κράτος. Ἠγοράσθη διὰ χρημάτων τῆς ἰδιαι-
τέρως περιουσίας τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίπ-
που, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1835 καὶ 1837. Μετὰ τὴν

ἐθρόνισιν τοῦ βασιλέως τούτου, κατὰ τὸ 1848,
καὶ τὸν θάνατον τοῦ, ἐπισυμβάντα κατὰ τὴν 26
Αὐγούστου 1850, οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀπῆτησαν καὶ
ἔλαβον (τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1850) τὴν συλλογὴν
ὀλόκληρον, τὴν μετέφερον δὲ εἰς Λονδίνον, ὅπου
μετὰ τρία ἔτη ἐπωλήθη εἰς δημοπρασίαν, διασπα-
ρεῖσα μεταξὺ διαφόρων ἀγοραστῶν. Καθ' ἃς πλη-
ροφίας ἠδυνήθη νὰ συλλέξω¹, ὁ βασιλεὺς μετε-
χειρίσθη πρὸς ἀγορὰν τῶν εἰκόνων τὸν γνωστὸν βα-
ρόνον Taylor καὶ τὸν Κον Dauzals ἐπιμελητὴν
τοῦ Λούβρου, ἔδαπάνησε δὲ πρὸς συγκρότησιν τῆς
συλλογῆς τὸ ποσὸν 1,260,000 φράγκων. Τὸ πρῶτον
τῆς δημοπρασίας, γενομένης εἰς Λονδίνον κατὰ
Μάιον τοῦ 1853, ἀνήλθεν εἰς L 27,635.17.6 ἦτοι
φράγγκ 690.892².

Ἡ οὕτω πωληθεῖσα συλλογὴ περιελάμβανε 505
εἰκόνες, ἐνῶ εἰς τὸν ἐντυπον κατάλογον (*Notice*
des tableaux de la Galerie Espagnole expo-
sés dans le Musée Royal, Paris 1838) περιέ-
χονται ἀριθμοὶ 412 μόνον. Ἔργα ἐκλεκτὰ τῶν
ὀνομαστοτέρων Ἰσπανῶν ζωγράφων ἀπετέλουν τὴν
πολύτιμον ταύτην πινακοθήκην, περιλαμβάνουσαν
μεταξὺ ἄλλων 19 εἰκόνες τοῦ Velasquez, 25 τοῦ
Ribera, 38 τοῦ Murillo, 81 τοῦ Zurbarán καὶ
8 τοῦ Goya. Περιελαμβάνοντο δὲ καὶ αἱ ἐξῆς ὀκτώ
εἰκόνες τοῦ Θεοτοκοπούλου, ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς
253—260 :

Ἢ προσκύνησις τῶν ποιμένων.

Ὁ Χριστὸς, μὲ τὰς προσωπογραφίας τῶν δύο
δωροτῶν τῆς εἰκόνας.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.

Ἢ δευτέρα παρουσίαι.

Ὁ γλύπτης Πουμπήος Λεόνης ἐργαζόμενος τὴν
προτομὴν τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β'.

Εἰκὼν ἄρχοντος.

Εἰκὼν τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου.

Εἰκὼν τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ.

Εἰς τὸν χειρόγραφον κατάλογον, τὸν σωζόμενον
εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Λούβρου, καταγράφεται καὶ
ἐνάτη εἰκὼν, παριστώσα « ἕνα Εὐαγγελιστὴν ».

Ἢ ἰδίως ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς εἰκὼν « τῆς θυγα-
τρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου », καθὼς καὶ τέσσαρες ἢ
πέντε ἄλλαι εἰκόνες τοῦ. Ἠγοράσθησαν εἰς τὴν δη-
μοπρασίαν τοῦ 1853 ὑπὸ τοῦ Κου William Stir-
ling, εὐρίσκονται δὲ καὶ σήμερον ἐτι εἰς τὴν πινα-
κοθήκην τοῦ υἱοῦ τοῦ Sir John Stirling Max-
well, εἰς Keir τῆς Σκωτίας. Ὁ πρῶτος κάτοχος
τῆς πλουσίας ταύτης πινακοθήκης ἐδημοσίευσεν τρί-
τομον σύγγραμμα περὶ τῆς Ἰσπανικῆς τέχνης³.
Εἰς τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ, περιλαμβανομένην εἰς

¹ Ἰδίως ἐκ χειρογράφου σημειώσεως εἰς τὸ ἐν τῇ Βι-
βλιοθήκῃ τοῦ Λούβρου εὐρισκόμενον ἀντίτυπον τοῦ κατα-
λόγου.

² Κατὰ τὸν Paul Lefort, *Histoire de Peintres*, ἡ
εἰκὼν τῆς θυγατρὸς τοῦ Greco ἐπωλήθη ἀντὶ L 133,
ἦτοι 2325 φράγκων.

³ *Annals of the Artists of Spain. London 1848.*
Ὡς παράρτημα τοῦ βιβλίου τούτου ἐδημοσιεύθη λεύκωμα,
ἀλλ' εἰς μόνον 25 ἀντίτυπα, περιέχον καὶ τῆς ἐν λόγῳ
εἰκόνας τὴν φωτογραφίαν.

¹ Ἴδε « Ἐστίας » ἀρ. 10 τῆς 13 Μαρτίου 1894.

τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα "Απαντά του¹, περιέχεται καὶ χαλκογραφία τῆς εἰκόνας «τῆς κόρης τοῦ *Greco*». Τὴν εἰκόνα ταύτην ὁ *Stirling* θεωρεῖ ὡς τὴν καλλίστην τῆς ὅλης συλλογῆς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἢ ὅποια εὕρισκτο εἰσέτι εἰς τὸ Λούβρον ὅτε συνέγραψε τὸ βιβλίον του. Ἰδοῦ πῶς τὴν περιγράφει ἄλλος τεχνολόγος Γάλλος²: «Ὡραία κεφαλή. Μελανόθριξ μὲ δέρμα λευκόν, ὀρθαλμοὶ μαῦροι μεγάλοι. Στόμα μικρόν, φορεῖ μιλωτὴν μὲ τρίγας μακράς, λευκὴν μὲ σημεῖα μαῦρα. Τὴν κεφαλὴν περιβάλλει ἐπιχαρίτως λεπτὸν ὕψισμα λευκόν, καλύπτον καὶ τὸν λαιμόν. Ἡ λευκὴ αὐτὴ ὀθὼν συναρμύζεται θαυμασίως πρὸς τὸ κάλλος τοῦ προσώπου. Ἀρίστη προσωπογραφία χρωματισμοῦ καλοῦ, διαφέροντος τοῦ συνήθους τερροειδούς τοῦ Θεοτοκοπούλου».

Κατὰ τὸν *Stirling*, εἰς τὴν εἰκόνα «τῆς Δικνουμῆς τῶν ἱματίων τοῦ Χριστοῦ», τὴν εὕρισκόμεν ἡν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς πόλεως Τολέδου, ὁ Θεοτοκόπουλος ἐζωγράφισε ὡς μίαν τῶν τριῶν Μαριῶν τὴν θυγατέρα του «ἐὰν ἦτο ἀληθῶς θυγάτηρ του ἢ νέα τὴν ὅποιαν ἀπεικόνισε εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένην ζωγραφίαν». Ἐζωγραφήθη δὲ ὁ ἴδιος εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἐκατοντάχου τοῦ φέροντος τὴν μαῦρην πανοπλίαν.

Συλλογραφίαν τῆς εἰκόνας ταύτης «τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου» ἐδημοσίευσε καὶ ὁ *Kos Paul Lefort*, κατὰ τὸ 1876, εἰς τὴν ἱστορίαν του τῶν ζωγράφων³. Εἰς τὸ περὶ τοῦ ἡμετέρου Δομηνικοῦ κεφάλαιον παραθέτει ἐκτός τῆς ἐν λόγῳ εἰκόνας, τὰς ζωλογραφίας τῆς *Διανομῆς τῶν ἱματίων*, τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ *Orgaz*, τοῦ ἀγίου *Εὐγενίου*, καὶ τῆς εἰκόνας τοῦ ζωγράφου τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 10 τεῦχος τῆς «Ἐστίας». Χαλκογραφίαν τῆς τελευταίας ταύτης εἰκόνας ἐδημοσίευσε καὶ ὁ *Stirling*, ἀναφέρων ὅτι τὸ πρωτότυπον εὕρισκτο τότε εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Λούβρου. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ὡς εἶπομεν ἤδη, εὕρισκται σήμερον εἰς Σεβίλλην, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ δουκὸς τοῦ *Montpensier*, υἱοῦ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, εἰς τοῦ ὁποίου, ὡς φαίνεται, τὴν κατοχὴν περιῆλθε μετὰ τὴν εἰς Λονδίνον δημοπρασίαν. Εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ *Sir John Stirling Maxwell* ὑπάρχει ἄλλη προσωπογραφία τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἔργον τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ὁμως δὲν ἔχω λεπτομερείας. Εἰς δὲ τὴν Μαδρίτην εἶδα, εἰς συλλογὴν φίλου μου Ἰσπανοῦ καλλιτέχνου, εἰκόνα παριστώσαν τὸν Θεοτοκόπουλον εἰς γερωντικὴν ἡλικίαν καὶ ἀποδιδομένην ἐπίσης εἰς τὸν ἴδιον.

¹ *The Works of Sir W. Stirling Maxwell* (6 τόμοι) London 1890. Τὸν τίτλον *Sir* ἀπέκτησεν ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὸ 1848.

² A. Lavice. *Revue des Musées d'Angleterre, catalogue raisonné des peintures et sculptures exposées dans les galeries publiques et particulières et dans les églises.* Paris 1867. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κατάλογον δὲν ἀναφέρονται εἰκόνας τοῦ Θεοτοκοπούλου ὡς εὕρισκόμεναι εἰς ἄλλην τινὰ συλλογὴν ἐν Ἀγγλίᾳ.

³ *Histoire des Peintres. École Espagnole.* Greco chez Raynoudard, Paris.

Ἄλλ' οὕτε εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου διατριβὴν ἀνέλαβα, οὕτε τῶρα ἀναλαμβάνω τὸ ἔργον τῆς πισταῆς καὶ λεπτομεροῦς καταγραφῆς ὄλων τῶν γνωστών εἰκόνων τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας. Ἴσως ὑπάρχουν ἔργα του καὶ εἰς ἄλλας δημοσίας πινακοθήκας, παρεκτός ὄσων ἀνεφερα. Ἐντὸς τῆς Γαλλίας αὐτῆς, παρέλειψα νὰ σημειώσω ὅτι καὶ τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως *Avignon* περιέχει εἰκόνα του, παριστώσαν τὸν ἅγιον Δομηνικὸν παραλαμβάνοντα ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Θεοτόκου τὸ κομβολόγιον¹. Ἡ Παναγία κάθηται ἐντὸς νέφους μεταξὺ δύο ἀγγέλων, κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλῃν τὸ τέκνον τῆς. Δεξιόθεν εἰκονίζονται γονυπετεῖς ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καὶ ὁ ἅγιος Φραγκίσκος, ἀριστερόθεν δὲ ἡ ἐκ Σιέννης Ἁγία Αἰκατερίνη.

Ἡ ἐξακρίθωσις τῶν εἰς δημοσία μουσεῖα περιεχομένων εἶναι σχετικῶς εὐκόλος. Πολὺ δυσκολωτέρα ἢ καταγραφή τῶν εἰς ἰδιωτικὰς συλλογὰς, αἱ ὁποῖαι ἄλλως διασκορπίζονται ἐνίοτε διὰ τῆς δημοπρασίας, καθὼς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου. Οὕτω, τὴν 25 τοῦ λήξοντος Ἀπριλίου ἐπωλήθη εἰς τὸ δημοπρατήριον τῶν *Parisiens (hotel Drouot)* εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου ἀνήκουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ διασήμου Γάλλου ζωγράφου *Millet*. Παριστὰ ἐπίσκοπον καθολικόν, καθήμενον ἐνώπιον τραπέζης σκεπασμένης μὲ τάπητα ἐκ βελούδου κοκκίνου. Ὁ ἐπίσκοπος ἀνυψοῖ εὐλαβῶς τὸ βλέμμα πρὸς ἄγαλμα τῆς Παναγίας λευκὸν ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἰς τ' ἀριστερὰ του, ὡς ἐπικαλούμενος τὴν ἐμπνευσίν τῆς προτοῦ ἀρχίστη, ἢ ἐξακολουθήσῃ νὰ γράφῃ. Κατὰ τὸν κατάλογον τῆς δημοπρασίας, ὁ *Millet* ἐξετίμα μεγάλως τὴν εἰκόνα. Ἐκρέματο πλῆσιον τῆς κλίνης του, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν του ἀσθένειαν ἔλεγε πρὸς φίλον του: «Ἰδοῦ εἰκὼν τῆς ὁποίας ὁ ζωγράφος μόλις εἶναι γνωστός ἐδῶ. Καὶ ὁμως ὀλίγας ζωγραφίας γνωρίζω τὰς ὁποίας νὰ ἐκτιμῶ — δὲν λέγω περισσότερον, ἀλλὰ — ὅσον αὐτήν. Ὁ δυνηθεὶς νὰ ζωγραφίσῃ ἔργον τοιοῦτο ἦτο ἄνθρωπος πρὸς μεγάλην ἀξίαν».

Ὁ ἔπαινος τοῦ *Millet* ἐπισφραγίζει ὅσα παρ' ἄλλων κριτῶν ἀνεφερα ἤδη περὶ Θεοτοκοπούλου. Καὶ ὁ *Kos Paul Lefort*, εἰς τὸ πέρυσιν ἐκδοθὲν σύγγραμμα του², ἐξ ἴσου εὐφύμως ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ. «Καίτοι ἄνιστος, ἐπιλέγει, ἦτο ἀναντιρρήτως ὡς εἰς τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειωτῶν νεωτεριστῶν μεταξὺ ὄλων τῶν ζωγράφων... Ἀλλόκοτος ἐνίοτε, ἐξῆσκησεν ὁμως μεγάλην ἐπίδρασιν ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐγκαινιάσας σχολὴν ζωγραφικῆς χαρακτηριζομένην ἐκ βαθυτάτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος συνδυαζομένου μὲ ἄκραν τῆς πραγματικότητος ἀπεικόνισιν. Ὁ ξένος οὗτος δικαιοῦται νὰ συγκαταριθμηθῇ μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων καλλιτεχνῶν τῆς Ἰσπανίας».

¹ Ὡς γνωστόν, ὁ ἅγιος Δομηνικὸς εἰσήγαγεν εἰς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν τὴν *Institution du rosaire*, τὴν γοῆσιν δηλαδὴ τοῦ Κομβολογίου ὡς μέσον προσευχῆς πρὸς δόξαν τῆς Παναγίας. Ὁ προσευχόμενος ἀπέλει ν' ἀπαγγεῖλη κατὰ δεκαπέντε δεκάδας τὸ «γαίρε κεχαριτωμένη», προτάσσων ἐκάστης δεκάδος τὸ «Πάτερ ἡμῶν».

² *La Peinture Espagnole.* Quantin, Paris.

Καὶ ὁ *Théophile Gautier*, ἐνῶ ἐξ ἐνὸς τὸν ἀποκλειεὶ ἀλλόκοτον καὶ ἰδιότροπον, τὸν ἀνακηρύττει ἐξ ἄλλου μέγαν ζωγράφον, ἀνευρίσκων πολλὴν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν καλλιτέρων εἰκόνων τῆς δευτέρας του περιόδου καὶ τῶν ρωμαντικῶν ζωγραφικῶν τοῦ *Delacroix*¹. « Ἡ ἐλαττωματικὴ του » ἐνεργητικότης, ἐπιλέγει, ἡ νοσώδης δύναμις του, » μαρτυροῦν τὴν δεινότητα τοῦ καλλιτέχνου ἢ καὶ » τὴν ἐξοχὸν τοῦ παράφρονος εὐφυΐαν. Ὀλίγαι εἰ- » κόνες μὲ ἐφείλκυσαν ὅσον αἱ ἰδικαὶ του, διότι καὶ » εἰς τὰς χειροτέρας ὑπάρχει τι τὸ ἀπροσδόκητον, » τὸ ὑπερβαίνον τὰ ὄρια τοῦ δυνατοῦ, εἰς τρόπον, » ὥστε ἐνώπιον αὐτῶν ἐξίσταται τις καὶ τρέπεται » εἰς ρεμβασμούς² ».

Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο καὶ ἰδιότροπον τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἡ ἀνισότης τῶν ἔργων του, ἡ διττὴ φάσις τῆς ἰδιοφυΐας του, καθιστοῦν ἐπιθυμητοτέραν ἔτι τὴν ἀνεύρεσιν εἰδήσεων περὶ τῶν τῆς ζωῆς του. Ἡ βιογραφία του ἠδύνατο νὰ ἐπεξηγήσῃ τὴν ψυχολογικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἐξέλιξιν τῆς τέχνης του καὶ νὰ ἐπιχύσῃ φῶς εἰς τὸ μυστήριον τῶν ἰδιοτροπιῶν του. Ἄλλ' ὡς ἀνεφερα ἤδη, ὀλίγιστα περὶ αὐτοῦ γνωρίζομεν³, ἡ δὲ λεγομένη εἰκὼν τῆς θυγατρὸς του οὐδὲν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα προσθέτει. Ὡς εἶδομεν, ὁ *Stirling* οὐδόλως παραδέχεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ εἰκὼν παριστᾷ ἀληθῶς τὴν θυγατέρα τοῦ ζωγράφου. Ἴσως ἔχεται ἀληθείας ἡ περὶ τούτου παράδοσις. Πιθανώτατον ὅτι ὁ εὐεϊδὴς καλλιτέχνης εἶχε θυγατέρα ὠραίαν καὶ ὅτι τὴν μετεχειρίζετο ὡς πρότυπον. Ἄλλ' οὐδεὶς τῶν γραψάντων περὶ αὐτοῦ συγχρόνων Ἰσπανῶν ἀναφέρει τι περὶ θυγατρὸς του, καθόσον γνωρίζω παρόμοιαι δὲ ἀδέσποτοι παραδόσεις ὑπάρχουν καὶ δι' ἄλλων ζωγράφων τὰ πρότυπα⁴. Εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Τολεδοῦ κρύπτονται ἴσως αἱ ζητούμεναι περὶ τοῦ βίου του πληροφορίαι, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναδιφήσεώς των. Ἐνδέχεται ἡ ὥρα αὕτη νὰ μὴ βραδύνῃ, καθόσον ἐκ διαφόρων σημείων φαίνεται ὅτι ἡ προσοχὴ τῶν ἐρασιτεχνῶν ἤρρισε στρεφομένη πρὸς τὸν μέχρι τοῦδε ἄγνωστον σχεδὸν ἐκτός τῆς Ἰσπανίας ζωγράφον τοῦτον. Πλήρης περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων του μονογραφία ἤθελε βεβαίως συντελέσει πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς φήμης του. Ἐυχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν τὴν συγγραφὴν τῆς ἀνελάμβανε συμπατριώτης τοῦ Ἑλληνοῦ καλλιτέχνου!

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως μαθάνω ἐκ τοῦ

¹ Τὴν παραβολὴν ταύτην εἶδομεν ὅτι παραδέχεται καὶ ὁ *Laudrin*, χωρὶς ὅμως νὰ μνημονεύῃ τὸν *Théophile Gautier*.

² *Voyage en Espagne*. Ἴδε σελ. 43 καὶ 189.

³ Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἐξῆ μεγαλοπρεπῶς καὶ ἑδαπάναν ἀφειδῶς ὅσα ἐκ τῆς τέχνης του ἐκέρδιζε. Λέγεται ὅτι εἶχε εἰς τὸν οἶκον του μουσικούς μισθωτοὺς διὰ νὰ τὸν διασκεδάζουσι παίζοντες ἐνῶ ἐγγεῦστο. Ἀποτέλεσμα τῆς σπατάλης του ἦτο ὅτι ἀποθνήσκων ἀφήκε εἰς τοὺς κληρονόμους του ὡς μόνην περιουσίαν διακοσίας ἀτελειώτους εἰκόνας του. Ἴδε *Lefort*, *Histoire des Peintres*.

⁴ Εἰς ὅσα περὶ τοῦ υἱοῦ του *Μανουὴλ* ἀναφέρω, ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι σώζονται ὀλίγαι εἰκόνες ἀντιγραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ, μαρτυροῦσαι ὅτι ἐδιδάχθη καὶ τὴν ζωγραφικὴν ἔχει ὅμως νομίζω οὐδεμίαν πρωτότυπος εἰκὼν του.

« Ἀστειῶς » ὅτι ὁ ἡμέτερος Κος Σκουλοῦδης εἶναι κάτοχος εἰκόνας τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ὑπάρχει τοῦλάχιστον μία εἰκὼν του εἰς τὴν πατρίδα του!

Κατὰ παραδρομὴν, μὴ διορθωθείσαν ἐγκαίρως, ἐτυπώθη εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου διατριβὴν τὸ ὄνομα τοῦ Τισιανοῦ ἀντὶ τοῦ Βελάσκεις, ὡς μεταχειριζομένου καὶ ἐκείνου πέντε μόνον χρώματα περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του. Ὁ *Velasquez* ἦτο τρόπον τινα ἔγγονος τοῦ Θεοτοκοπούλου, καθὼς χρηματίσας μαθητὴς ἐνὸς τῶν μαθητῶν του, τοῦ *Luis Tristan*.

Πρὸ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν μου ἡ εἰς τὸ ἐφετεινὸν ἡμερολόγιον τοῦ Κου Σκόκου καταχωρισθεῖσα διατριβὴ τοῦ Κου Γ. Μαυρογιάννη περὶ τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ δύο ἄλλων ὁμοτέχνων του. Ἄλλως θὰ παρέπεμπα εἰς αὐτὴν ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν καὶ οἱ δύο ἠρύσθημεν. Ἐλπίζω ὁ ἀρμολιώτατος πρὸς ταῦτα Κος Μαυρογιάννης νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον, μεταδίδων εἰς ἡμᾶς πληροφορίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Παρεκτός τῶν εἰς Ἰταλίαν διαβιωσάντων, μνημονεύεται καὶ ἄλλος Ἕλληνας ζωγράφος ἐργασθεὶς ὡς ὁ Θεοτοκόπουλος εἰς Ἰσπανίαν, ἀλλ' οὔτε τὴν ἀξίαν ἐκείνου ἔχων, οὔτε τὴν δόξαν του ἀποκτήσας. Ὡνομάζετο Πέτρος Σεραφεῖμ.—*Pedro Serafin*¹— ἐπελέγετο δὲ καὶ αὐτὸς Ἕλληνας = *el Griego*. Κατὰ εἰς Βαρκελώνην ὅπου ἐζήσκει τὴν τέχνην του. Κατὰ τὸ 1563 ἀνέλαβε διὰ συμβολαίου τὴν διὰ ζωγραφικῶν διακόσμησιν τῶν θυρῶν τοῦ ὄργάνου εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς πόλεως Ταρραγόνης. Καὶ ἐξῶθεν μὲν, ὅτε δηλαδὴ ἦσαν κλεισταὶ αἱ θύραι τοῦ ὄργάνου, παρέστησε τὸν Εὐαγγελισμόν, — ἔσωθεν δέ, ὅτε ἠνοιγόντο αἱ θύραι, ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς φύλλου ἐφαίνετο ἡ ἀνάστασις, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Ἄνωθεν τοῦ ὄργάνου ἦσαν ζωγραφισμέναι ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπίς καὶ ἡ Ἀγάπη, πρὸς δὲ ἡ Θεοτόκος, ἡ ἁγία Θέκλα καὶ ἡ ἁγία Αἰκατερίνη. Ἄλλας εἰκόνας τοῦ ζωγράφου τούτου δὲν ἀναφέρει ὁ *Bermudez*, ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς καταγωγῆς του λέγει τι.

Ὁ *Bermudez* μνημονεύει καὶ ἄλλον Ἕλληνα, σύγχρονον τοῦ Σεραφεῖμ, τὸν Νικόλαον *de la Torre*. Μετεσκεύασε ἄρα γε οὗτος τὸ ὄνομά του ἐπὶ τὸ ἰσπανικώτερον, ἢ κατήγετο ἐκ φράγκων; ὅπως δὴ ποτε, ἀναφέρεται ὡς Ἕλληνας ἐκ Κρήτης. Ἐπηγγέλλετο τὸν καλλιγράφον καὶ κοσμηματογράφον, ὡς τοιοῦτος δὲ παρελήφθη κατὰ τὸ 1572 ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β' εἰς τὸ Ἑσχοριάλ, πρὸς ἀντιγραφὴν Ἑλληνικῶν χειρογράφων. Κατὰ τὸ 1574 τῷ ἐδόθη ἡ ἀδεία νὰ διαμῆνῃ εἰς Σεγοβίαν, πατρίδα τῆς συζύγου του ἀσθενούσης, ἐξακολουθῶν ἐκεῖ τὴν ἐργασίαν του. Τὸ δὲ 1579 ἐπέστρεψεν ἐπ' ἀδείᾳ εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ περιλαβὴν τῆς περιουσίας του. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ Ἑσχοριάλ διέμεινε εἰς Ἰσπανίαν μέχρι τοῦ 1612, ὅποτε μετηνάστευσεν εἰς Νεάπολιν.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

¹ Ἴδε τὸ λεξικὸν τοῦ *Bermudez*.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ¹

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

5'.

Παρήλθον ἕξ ἔτη.

Κατέκτησεν ἤδη τὰ διακριτικὰ σήματα τοῦ λόγιου ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης, ἀλλὰ καὶ νόσον ὀδυνήραν καὶ δυσίατον, τὴν μισανθρωπίαν, νόσον ἢ ὅποια ἐπάγεται τὴν δεινὴν ἀναιμίαν πάσης γνητείας καὶ πάσης ἐλπίδος, διότι, οἱμοί, παρουσιάζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν πρόσωπα καὶ πράγματα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ, τὴν πραγματικὴν αὐτῶν μορφήν.

Ἀνέλυε τὸν παρελθόντα βίον του, ἀπὸ τῆς κοινότητος μέχρι τῶν συγχρόνων αὐτοῦ θλίψεων, καὶ ἔβλεπεν ὅτι ἡδικήθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τῆς μοίρας, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Κατεπανίστα τὴν ψυχὴν, ἢ συνειδήσεις τόσων θλίψεων συγκεντρωθεισῶν ἐπιμίας μόνης ὑπάρξεως, ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ χαρὰ καὶ ὁ γέλως εἶναι ὁ κληρὸς τόσων ἄλλων, πολὺ ὀλιγώτερον αὐτοῦ ἀξίων τῆς εὐτυχίας.

Ἄλλὰ πολὺ ἀτελῶς βολιδοσκοπεῖ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν ὁ ὑπολαμβάνων τὴν μισανθρωπίαν, ὡς μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱμοί! Ὑπὸ τὸ πέτρωμα τὸ τραγύ, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸν μισάνθρωπον, θὰ ἀνεύρετε πάντοτε καρδίαν ἀβράν, συμπαθῆ, ἥτις πολὺ ἠγάπησε, πολὺ ὑπέφερε, τὴν ὁποῖαν βαθύτατα ἐπληξαν τραύματα καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἐν τούτοις ἐπιούσιος ἄρτος εἶναι πάντοτε τὸ ἀγαπᾶν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ μισανθρωπία δὲν εἶναι μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ φόβος τῆς μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίας· φόβος, ὃς οὐ καταλαμβάνονται πάντες ὅσους παρακολουθεῖ ἐν τῷ βίῳ ἡ ἀρὰ τῆς ἐν παντὶ ἀποτυχίας, καὶ οἵτινες ὀχυρόνουν τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν πικράν τῶν ἀποθάρσυναι ἐν τῇ μονῳσει. Ὡ! Μὴ βάλετε ποτὲ λίθον κατὰ τῶν μισανθρώπων τούτων, μὴ τοῖς καταλογίζετε εἰς ἀγριότητα ψυχῆς τὰς ἀπομονωτικὰς αὐτῶν τάσεις. Μὴ ὑπολαμβάνετε ὡς κρυψίνοιαν τὴν σιωπὴν τῶν, οὐδὲ ὡς μοχθηρίαν τὸν πρὸς τὴν μόνωσιν ἔρωτα αὐτῶν. Ὅρθῶς ἐρρήθη, ὅτι πολλάκις τοῦ μισανθρώπου ἡ ὀδυνῆρά κραυγὴ, αὐτὴ ἡ βλασφημία δὲν εἶναι εἰμὴ ὁ ἄγγων στεναγμός, ὁ λῶσθιος ῥόγγος συντριβείσης καρδίας.

Τοιαύτη ἦτο καὶ τοῦ Κίμωνος Ἀνδρεάδου ἡ μισανθρωπία, ἥτις ὄχι μόνον δὲν ἐνέκρωσε τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σπέρματα, ἀλλὰ τούναντίον ἐξέθρεψε καὶ ἐνίσχυσε αὐτά. Διότι ἀγαθότης ἄπειρος, ἀπαυστος, ἀνέβλυζεν ἀνευ διακοπῆς ἀπὸ τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ καρδίας, ἐχύνουσα περὶ αὐτὸν ἐπὶ παντὸς πάσχοντος, ἐπὶ παντὸς ἀδυνάτου, ἐπὶ παντὸς θλιβομένου ποταμούς τρυφερότητος, οἴκτου, φιλανθρωπίας. Καὶ τότε ἐν τῷ ταπεινῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας του, καὶ βραδύτερον πρὸ πάντων, ὅτε ἀνῆλθε βαθμίδας τινὰς ἐν τῇ κλίμακί τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, ἀμύθητος χαρὰ ἦτο δι' αὐτόν, μεθ' ὅλην

τὴν αὐστηρότητα, ἣν τῷ ὑπηγόρευε τὸ καθήκον, γὰ ἀποδίδη πρὸς τοὺς κατωτέρους του, τοὺς ἀδυνάτους, τοὺς ἀπροστατεύτους, εἰς εὐμένειαν, ἐπιείκειαν καὶ στοργήν, ὅλην τὴν εἰδεχθῆ τυραννίαν, δι' ἧς τὸν εἶχον περιβάλλει οἱ ἀνώτεροί του. Συνήθως ὅπως ἀντιθέτως οἱ δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς τυραννίας, τῆς σκληρότητος, τῆς ἀδικίας τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς ἐν τῇ κοινωνικῇ κλίμακί, ἀνακουφίζονται ἐκτίοντες τὰ ἀντίποινα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς, καὶ ἐχέοντες τὴν συγκεντρωθεῖσαν αὐτῶν χολὴν κατ' ἄλλων θυμάτων. Ἄλλ' ἡ ταπεινὴ αὐτῆ ἐδίκησις, εἶναι ἡ ἰκανοποίησις τῶν μικρῶν, τῶν ἀδυνάτων, τῶν νοσηρῶν ψυχῶν.

Ὁ δὲ Κίμων Ἀνδρεάδης, ὠραίος, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, εἶχε καὶ τὴν ῥαδινήν, τὴν εὐρωστον, τὴν ῥοδόχρουν καλλονὴν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀγαθότητα τὴν ἐνεργόν, ἥτις ἦτο δι' αὐτὸν κίνητρον πρὸς πράξεις γενναίας, ἀφ' ὧν μόνων ἦντλει ἐτι τὴν χαρὰν. Πρὸς ἓνα μόνον ἦτο κακὸς ὁ ταλαίπωρος νέος· πρὸς ἓνα μόνον ἐφύετο ὡς πρὸς ἐχθρόν· πρὸς ἑαυτόν. Διότι ἑαυτόν ἐβασάνιζε διὰ τῆς ὑπεραισθησίας τῆς ψυχῆς του, μεγεθύνων δι' αὐτῆς τῆς τύχης τὰς ἐναντιότητας, ὡς δι' ἰσχυροῦ φακοῦ καὶ ἐντείνων τὴν ἐξ αὐτῶν ὀδύνην.

Ζ'.

Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Ὄρθρου, ὅπου αἱ κορυφαὶ αὐτῆς ἀπλοῦνται εἰς ἐπίμηκες ὀροπέδιον, ἀκανόνιστον, ἐπικλινές, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τὰ κράσπεδα τοῦ ὄρους κατέρχονται πρὸς τοῦ Δομοκοῦ τὴν πεδιάδα, μεταξὺ τῶν σταθμῶν Δερβέν Φούρκας καὶ Δερβέν Καρυάς τῆς παλαιᾶς ὀροθετικῆς γραμμῆς, ἀπλοῦται ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τὸ σκότος χειμερινῆς νυκτός, σκότος ἀραιὸν συγκερῶμενον, ὑπὸ ἀνέφελον στερέωμα, ἀπὸ τὴν παλλομένην ἀναλαμπὴν τῶν ἀστέρων, ἥτις φωτίζει ἀμυδρῶς τὴν δαψιλῆ τοῦ τοπίου βλάστησιν ἐκ δρυῶν, πρίνων καὶ κομάρων, τῶν ὁποῖων τὰ ποικίλα, τὰ ἀκανόνιστα σχήματα, ὁμοιομόρφως βαθύτερα χρωματίζουσι αἱ ἄτονοι αὐτῶν μαρμαρυγαί.

Ὑπνώττει σιγῶσα ἡ φύσις καὶ μόνι τῆς νυκτός οἱ ἀόριστοι, οἱ ἀδιάγνωστοι στεναγμοὶ προσπίπτουν εἰς τὴν φαντασίαν μᾶλλον ἢ τὴν ἀκοὴν ποικιλόμενοι ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς θρηνώδους τοῦ βύα κραυγῆς, ὅτε δὲ ὑπὸ τῆς πενθίμου ὑλακῆς τοῦ θωός, αἵτινες προσδίδουν εἰς τὰ σιωπηλὰ σκότη χροῖαν τινα ζωῆς, τῆς ζωῆς ἣν ἐξυφαίνει τῶν νυκτοβίων ἡ ἀφύπνισις.

Καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἡ σελήνη μνηνοειδῆς, ἐρυθρὰ, ἀνέρχεται βραδεία ἄνωθεν τοῦ φυλλώματος σκορπίζουσα φῶς θαμβόν, ἄτονον, ἐπὶ τοῦ τοπίου.

Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦτο, ἡσκημένον βλέμμα θὰ διέκρινε μεταξὺ τῶν θάμνων ποῦ τὴν λάμπιν ὄπλου, ποῦ τεφρόχρους μανδύας συμφορομένους ἐν ὁμοιομόρφῳ χρωματισμῷ μετὰ τοῦ φυλλώματος, ποῦ τὴν σκιαγραφίαν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν προκυπτουσῶν μετὰ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν θάμνων πρὸς τὴν ἐλικοειδῆ ἀτραπὸν καὶ ἡσκημένον οὐς θὰ ἀντελαμβάνετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στεναγμοῦ τῶν ὑπὸ ἐλα-

φράς πνοῆς ριπίζομένων κλάδων, ψιθύρους ἀνθρωπίνης λαχιάς καὶ ἐνίοτε τὸν ζῆρὸν ἔχον τῆς προστριβῆς ξιπολόγησις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐξ ἀπροσέκτου κινήσεως τῶν ἐκεῖ ἐλλογώντων. Ἀπόσπασμα στρατιωτικὸν ἐπιτελεῖ τὴν ἐνέδραν ταύτην, ἐλλογῶν ἐκατέρωθεν ἀτραποῦ, ἧτις διὰ τῶν κλιτύων τῆς Ὁρθρουοῦ ἄγει πέραν τῶν ἐλληνικῶν ὁρίων.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διοικούντος τὸ ἀπόσπασμα ἀνθυπολοχαγοῦ θὰ ἀνεύρετε τὴν γνώριμον μορφήν τοῦ Κίμωνος Ἀνδρεάδη.

Ἐν ἔτει 1856 δέκα ἀπὸ τῆς κατατάξεως αὐτοῦ ἔτη καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνέδρας ταύτης κατέκτησε τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τὸν βαθμὸν.

Κατέκτησεν εἶναι κυριολεξία, διότι δὲν τὸν ἀπέκτησεν ἐν τῇ τυπικῇ ζωῇ τοῦ στρατῶνος, ἐν τῇ ῥαστώνῃ τοῦ βίου τῶν πόλεων.

Ἀπὸ ἐτῶν, μόλις ἐγένετο ὑπαξιωματικός, ἐπέζητησε τὴν μεταβατικὴν ὑπηρεσίαν.

Τὸν ἐπιγιγε τῶν πόλεων ὁ βίος· ἐκτὸς δὲ τῶν ἰδίων αὐτοῦ περιστάσεων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ μελαγχολία καὶ αἱ ἀπομονωτικαὶ τάσεις τοῦ ἐπεζήτητον τροφήν ἐν τῷ βίῳ τῶν ὁρέων καὶ τῶν δασῶν, ἐν τῇ διαρκεί μεταλλαγῇ ἐντυπώσεων καὶ ἐν ταῖς περιπετειαῖς τῶν κινδύνων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τοῦ στρατιώτου τὴν ζωὴν, ἐν τῇ μονοτόνῳ τυπικῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐν τῷ ἀκίνητοῦντι τενάγει τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς ῥαστώνης. Ἐβλεπεν ὅτι ὁ στρατὸς ὀξειδούται ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ὡς αἱ ἀκίνητοῦσαι μηχαναί.

Ἡ ληστεία ὑπερεκχειλιζούσα τότε παρεῖχεν εὐρὺ στάδιον εἰς τὸ ριψοκίνδυνον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ κινδύνῳ τότε ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ ὁποῖος ἐνεσάρκονεν ἐν τῇ γλυκεῖᾳ αὐτοῦ μορφῇ τὴν ἡμερον, τὴν γαλήνιον καλλονήν, εἰς τὸ στόμα τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὰ τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα, ἀντὶ τοῦ ἀγρίου τόνου τοῦ προσομοιῶντος βλασφημίαν, ἐνεῖχον μελωδίαν τινὰ πειστικῆς παρακελεύσεως, ἀπεθηριοῦτο. Ἦρκει μόνον νὰ ἦναι καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ κινδύνου γραμμῇ.

Καὶ ἦσαν πολὺ ἀγριώτεροι οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῶν μαχῶν. Ποσάκις κατὰ τὰς παγεράς νύκτας ἐντὸς δρυμῶν καὶ φαράγγων διεσταύρωνε τῆς καρθίνης αὐτοῦ τὴν ἀστραπήν, πρὸς τὴν ἀστραπήν, ἦν ἐξήμει τὸ καριοφίλι τοῦ ληστοῦ, ποσάκις ἐρχόμενος εἰς χεῖρας πρὸς τὰς ἀποθηριαμμένας ἐκεῖνας ὑπάρξεις, ἐφόρευεν ἢ συνελάμβανε ληστὰς διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς, ποσάκις ἔσωσεν αἰχμαλώτους μίαν στιγμὴν πρὸ τῆς κρεουργίας!

Οὐδεὶς ἤθελεν ἀναγνωρίσει τὸν Κίμωνα τὰς στιγμὰς ἐκεῖνας. Ἡ φωνὴ του ἦτο βρυχηθμὸς καὶ ἡ ὠρθωμένη κόμη του, χαίτη λέοντος. Ἄλλ' ἡ μέθη αὐτῆ ἦτο στιγμιαία. Ἀμα τῇ παρελεύσει τοῦ κινδύνου παρήρηχτο καὶ αὐτῆ, ἡ δὲ γαλήνη ἐκυριάρχει πάλιν τῆς ἡρέμου μορφῆς του καὶ μόνον αἰσθημα οἴκτου βαθὺ τῷ ἐνέπνεεν ὁ ἀφωπλισμένος, ὁ τραυματίας κακοποιός, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον τὸν πάσχοντα ἀνθρώπον ἔβλεπεν ἐφεξῆς, τὸν ὁποῖον καὶ περιέθαλπε μετὰ πόνου καὶ οἰκτίρμονος συμπαθείας.

Καὶ ἐν τῇ μεταβατικῇ ὑπηρεσίᾳ διεσέδῃ ἐν αὐτῷ βηθυτέρα ἢ συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἰδικίας.

Ἐβλεπε τὰς ἀρπαγὰς, τὰς δῆψεις, τῶν ἀθῶων τὰ βασανιστήρια, δεινὰ, ἄτινα ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ ἠδύνατο νὰ προλαμβάνῃ καὶ καταστέλλῃ ὁ ταπεινὸς βαθμοφόρος. Ἐβλεπε πολλάκις τοὺς ἀνωτέρους τοῦ οἰκαιοποιομένους καὶ συγκομιζοντας τοῦ ἡρωισμοῦ τοῦ τοὺς καρπούς. Ἀλλὰ τοῦτο ἐλάχιστα τὸν ἠνώχλει. Βδελυγμαῖαν τῷ ἐνέπνεε καὶ μόνῃ ἡ ἰδέα ὑλικῆς ἀμοιβῆς διὰ τὸν φόνον ληστῶν, τὰς δὲ ἠθικὰς ἀμοιβὰς ἐθεώρει κατωτέρας ἑαυτοῦ, διότι ἔβλεπε πῶς καὶ εἰς τίνας ἀπενέμοντο. Συνήθισε εἰς μόνῃν τὴν ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἠδύνην νὰ ἀποβλέπῃ καὶ διὰ τοῦτο ἠσθάνθη κατάπληξιν μαλλον ἢ χαρὰν, ὅταν εἰς ἀρχηγὸς τοῦ μεταβατικοῦ, καρδία εὐθεῖα, στρατιώτης ἐντιμος, προσέστησεν ἀμειώτους τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ ἐπέτυχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ.

Μήπως, διελογίζετο, παρεγνώρισα, μήπως ἐσυκαράντησα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν; Καὶ πάλιν τῆς συνειδήσεως οἱ ἐλεγχοὶ ἐδηλητηρίαζον τὴν χαρὰν τὸν ἐν γλυκυπικρῷ χράματι βαθείας πρὸς τὸν εὐεργέτην του εὐγνωμοσύνης.

Καὶ ὁμως τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ' ἣν τὸν ἐπανευρίσκονεν ἐλλογῶντα μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἀποσπάσματος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Ὁρθρουοῦ, ὁ ἀνθρώπος οὗτος ὁ τέλειος ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ καθήκοντος, ὑπέπεσεν εἰς πράξιν δι' ἣν ἴσως εἶναι ζήτημα, ἂν ἔπρεπε νὰ λογοδοτήσῃ πρὸς τὴν συνείδησίν του. ἡ ὁποία ὁμως, ἂν ἤθελε γνωσθῇ, ἀσφαλῶς θὰ κατέληγε δι' αὐτὸν εἰς τὸ στρατοδικεῖον καὶ εἰς τὸ ἀτιμωτικὸν τετράγωνον τῶν στρατιωτικῶν καθαιρέσεων.

Μεγάλῃ ληστρικῇ συμμορίᾳ εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὴν Φθιώτιδα, ὅταν τὴν ὀροθητικὴν γραμμὴν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπετέλει τῆς Ὁρθρουοῦ ἡ κορυφοσειρά, καὶ εἰς χεῖρας αὐτῆς εἶχεν ἐμπέσει ἡ θυγάτηρ πλουσίου ἱερέως ἐκ τινος χωρίου ἐγγὺς τῆς Λαμίας.

Χωρικός προδώσας τοὺς ληστὰς εἶχεν εἰδοποιήσει τὸν Κίμωνα, ὅτι ἡ συμμορία τὴν νύκτα ἐκείνην ἤθελε διέλθει τὴν γραμμὴν ἀκολουθοῦσα ἀτραπὸν μεταξὺ τῶν σταθμῶν Δερβέν Φούρκας καὶ Δερβέν Καρυῶς.

Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐνήδρευεν ἐκεῖ τὸ ὑπὸ τὸν Ἀνδρεάδην ἀπόσπασμα.

Αἰσθημα ἀγωνίας συνεῖχε πάντας, σύνθητες εἰς τὰ ἀποσπάσματα τὰ μέλλοντα νὰ προσβάλουν ληστὰς, ἀπάγοντας αἰχμαλώτων καὶ μάλιστα ἐν νυκτί· διότι ἡ διάσωσις αὐτῶν, πάντοτε δυσχερὴς καὶ σπανία ἀπαιτεῖ ἀνδρείαν, ταχύτητα, ἐτοιμότητα, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης τὴν συνδρομὴν ἐν τῷ συμφορῶν ἐκείνῳ τῶν ἀγρίων νυκτίων συμπλοκῶν.

Διὰ τοῦτο ἡ παθητικὴ ἐκείνη, ἐν ἀπολύτῳ ἀκίνησίᾳ, προσδοκία τῆς στιγμῆς τῆς ἐπιθέσεως πιέζει καὶ συνέχει τὴν ψυχὴν, ἐξεγείρουσα καὶ ὀξύνουσα τὴν φαντασίαν, ἐν συναίσθηματι ἀρίστων φόβων ἀλλοκότων, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν ἔχουν κοινὸν πρὸς τὴν δειλίαν.

Ἀχροάσθε τότε, ἀχροάσθε μετ' ἐντεταμένης προσοχῆς ἐν τῇ αγωνιῳδαί τοῦ νυκτίου σκότους σιγῇ καὶ ἐν τῇ υπεραίσθησίᾳ τῆς φαντασίας σας ὁ θροῦς

ὁ ἐλάχιστος πλήττει τὴν ἀκοὴν ἡμῶν, ὡς ἀπήχησις κρότων τρομακτικῶν, καὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων αἱ ἀόριστοι καὶ ποικιλόσχημοι σκιαγραφαίαι πρὸ τῶν προσηλωμένων βλεμμάτων σας, τὰ ὅποια βυθίζετε μετ' ἀγωνίας εἰς τοῦ σκότους τὰ κύματα δανεῖζονται κίνησιν καὶ ζωὴν, ἐμψυχούμεναι καὶ κυκλοῦσαι ὑμᾶς, ὡς λεγεῶν φασημάτων. Καὶ αὖξει τῆς καρδίας ὑμῶν ἡ περίσφιξις ἐν τῇ ἀδρανεῖ ἐκείνῃ προσδοκίᾳ μεγάλων συμβάντων, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων ὑμῶν κυριαρχεῖ ἡ φαντασία ἐν ὑπεραισθησίᾳ νοσηρᾷ· ὅτε μὲν νομίζετε ὅτι ἀπώτατα ἀκούονται οἰμωγαί, ὧν ἡ ἐσβεσμένη ἀπήχησις φθάνει μέχρις ὑμῶν ἀόριστος, ὅτε δὲ πάλιν αἱ ψευδαισθήσεις αὐταὶ ἐπενδύονται τὴν ἡγῶν κραυγῶν ἐπικλήσεως ἀρωγῆς, στεναγμῶν λοισθίων, καὶ οὕτω ὀράματα καὶ ἀκρόαματα ἀνύπαρκτα, παραισθητικὰ παρελαύνουν ἐν σκοτεινῷ συμφωρμῷ καὶ δονοῦν τὴν ψυχὴν πλήττοντα διὰ τῶν ἀοράτων χειρῶν αὐτῶν τῶν τεταμένων ὑμῶν νεύρων τὰς χορδὰς.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους τριγμὸς συνεχῆς ἐκ τῶν βημάτων ἐπὶ τῶν ξηρῶν κλάδων καὶ τῶν ἐστρωμένων φύλλων προανήγγελλεν αἰσθητῶς εἰς γεγυμνασμένα ὡτα, τὴν διάβασιν ἀνθρώπων.

Μετ' ὀλίγον δὲ λευκάζουσαι σκιαὶ ἐπεφάνησαν διερχόμεναι τὴν στενὴν ἀτραπὸν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀπίου ἤτο ἡ αἰχμαλώτου κόρη.

Ὁ Κίμων τότε διέταξε συμπτωροκρότησιν κατὰ τῶν πρώτων καὶ τελευταίων ληστῶν.

Κραυγαὶ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως, πυροβολισμοὶ διασταυρούμενοι, συμφωρμὸς καὶ διασκόρπισις τῆς συμμορίας καὶ τοῦ διώκοντος ἀποσπάσματος ἤτο ἔργον στιγμῆς.

Καὶ ἐνῶ οἱ πλείστοι τῶν ληστῶν ἐτράπησαν πρὸς ἀριστερὰ ἀκολουθούμενοι κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος, ὁ Κίμων διέκρινεν, ὅτι δύο ἐξ αὐτῶν σύροντες τὴν αἰχμαλώτου κόρην, εἶχον ὑπερβῆν χαράδραν κατερχόμενοι ἐξ ἀντιθέτου διευθύνσεως πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Δομοκοῦ.

Κυλιεταὶ ἀσυνειδήτως εἰς τὴν χαράδραν καὶ ἀναρριχᾶται πάλιν· ἐπαναβλέπει τὰς τρεῖς σκιάς ἐξαφανιζομένας καὶ ἀναφαινομένας ἐν τῷ μέσῳ τῶν θάμνων, καὶ ὀρᾷ ὡς φρενόπληκτος κατ' αὐτῶν, διελθόντων τὴν ὀροθητικὴν γραμμὴν καὶ κατερχομένων ἐν σπουδῇ πρὸς τὴν πεδιάδα.

Ἐπωφελοῦμενος στιγμῆς, καθ' ἣν, ἔνεκα τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ὁ ἕτερος τῶν ληστῶν ἀπεσπάρθη τῆς αἰχμαλώτου, πυροβολεῖ διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν πιστολίων του.

Πίπτει οὗτος τραυματίας ἢ νεκρός, ἀλλὰ δὲν προσέγει εἰς αὐτὸν ὁ Κίμων. Εἰς πρὸς ἕνα εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς αἰχμαλώτου κόρης ἀποβλέπει μόνον.

Καὶ διώκει πάντοτε καὶ βραχύνεται ἡ μεταξύ τῶν ἀπόστασις. Ἦδη κατέβησαν τοῦ ὄρους τὰ κράσπεδα καὶ βαίνουν ἐπὶ τοῦ ὀμαλοῦ πεδίου, τοῦ ληστοῦ φεύγοντος πρὸς τὸ μικρὸν δάσος, τὸ ὅποιον σκιάζει ἀρχαίαν ὀθωμανικὴν κρήνην, τὴν ἐπονομαζομένην βρύσιν τοῦ Ἀβδουραχμάν ἀγά.

Ὁ ληστὴς εἶπεν ἀποροῖφι τὴν κάππαν καὶ ἐν ὁμοειδεῖ χρωματισμῷ συγγέεται ἡ φουστάνελα πρὸς τῆς δυσμοίρου κόρης τὸ ἔνδυμα.

Σκοπεύει διὰ τοῦ δευτέρου πιστολίου ὁ Κίμων, ἀλλ' ἡ καρδία του πάλλεται, καὶ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ σύρῃ τὴν σκανδάλην, διὰ νὰ μὴ γείνη αὐτὸς τοῦ θύματος ὁ δῆμιος.

Ἐκκενόνει κατ' αὐτοῦ τὸ ὄπλον ὁ ληστὴς, ἐκκενόνει καὶ τὰ πιστόλιά του, ταχύνων τὴν φυγὴν καὶ σύρων τὴν ὀλοφυρομένην κόρην.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πυροβολισμὸν ὁ Ἀνδρεάδης αἰσθάνεται νυγμὸν τινα, ὡς συναίθημα δρόσου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός· καὶ μετ' ὀλίγον χλιαρὰ ὑγρασία τοῦ πλημμυρεῖ τὸν τράχηλον. Ἡ σφαῖρα εἶχε τάμει τὸν λοβὸν τοῦ ὠτίου. Ἀλλὰ δὲν ἀνακόπτει τὸν δρόμον του.

Δέκα πέντε μόλις βήματα ἀπέγει τοῦ ληστοῦ διακρινόμενου πλέον ἐναργῶς· τὸν βλέπει συλλαμβάνοντα ἀπὸ τῆς κόμης τὴν αἰχμαλώτου· ὑψοῦται ἤδη τὸ γαταγάνι καὶ ἡ πλατεῖα λεπίς σελαγίζει εἰς τῆς σελήνης τὸ φῶς.

Τότε ὁ Κίμων ἀνίσχυρος, ἐν ἀσυνειδήτῳ ἐκγυλίσει ἄλγους ψυχικοῦ, ῥηγνύει διάτορον κραυγὴν. Μὴ, μωρέ, τὸ κορίτσι τὸ κακόμοιρο!

Δὲν ἐνεῖχεν ἀπειλήν ἢ κραυγὴ ἐκείνη· ἦτο ἰκεσία, ἐπίκλησις, δέησις σπαρακτικὴ. Ἐνεῖχε τοὺς παλλομένους τόνους σαλπίσματος ἀγωνιῶδους, μακρόθεν ἐρχομένους ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ ἀνέμου.

Τὴ συνέβη τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ληστοῦ; Ποία μυστηριώδης δόνησις τὴν συνεκλόνησε; ποία ἀκχραία ἐπανάστασις μεταμελείας ἐτελέσθη ἐν αὐτῇ; Ποῖα λανθάνουσαι πηγαὶ ἀγαθότητος, οἴκτου, συμπαθείας, ἀνεπήδησαν ἀκράτητοι ἐν τῷ αἰφνηδίῳ ἐκείνῳ συγκλονισμῷ; Ἀδελφὸν τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς μυστήριον ἀνεπίλυτον.

Ἐν τούτοις ἡ χεὶρ του ἔπεσεν ἀδρανῆς· ἀπέριψε τὴν μάχαιραν, τὰ πιστόλια τὰ κενά, παρέδωκε τὴν κόρην ἄθικτον εἰς τὸν καταφθάσαντα ἀξιοματικὸν καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας.

Εἰκοσαετῆς μόλις νεανίας, εἶχε μορφήν καλλονῆς ἀρχαϊκῆς, μορφήν ἀπείρωσ συμπαθῆ ἣτις οὐδὲν κατήγγελλε κακοῦργον ἔστικτον.

Ὁ Κίμων δὲν ἦτο συνηθισμένος εἰς τοιαύτην λύσιν τῶν μετὰ ληστῶν συμπλοκῶν. Διὰ τοῦτο κατεπλάγη.

Καὶ κρατῶν τὸ πιστόλιόν του, τεταμένον μὲ τὴν κἀννην ψαύουσαν τοῦ ληστοῦ τὸ μέτωπον, ἐνῶ ἡ μικρὰ κόρη εἶχετο αὐτοῦ παραφόρως ἐν τῇ ἀνεκλήτῳ τῆς ἀπολυτρώσεως γαργᾶ. Πῶς δὲν τὸ σκότωσες, εἶπε, τὸ κορίτσι, πῶς μετάνοιωσες; Ἐφοβήθηκες;

— Τί νὰ φοβηθῶ, καπετάνιε μου; Χαμένος γιὰ χαμένος. Δὲν ἔχω δύο κεφάλια. Ἀλλὰ δὲν τὸ εἶχα ματώσει ἀκόμα· καὶ καθὼς μοῦ ἐμπήξες τὴ φωνή, μοῦ βαρυφάνηκε καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ βιάσω τὰ χεῖρα μου στοῦ ἀραγλοῦ τοῦ κριτζιοῦ τὸ αἷμα.

— Πότε βγήκες κλέφτης; τοῦ λέγει.

— Κακὴ ὥρα· δὲν εἶναι μιὰ βδομάδα. Ὁ τζέλιγκας ποῦ δούλευα τσοπάνος στὸ Δαουκλί, μπροστὰ στοὺς κλέφταις, ὅπου εἶχαν ἔρθει γιὰ νὰ πάρουν ζαερέ, με ἔδειρε γιὰ μιὰ χαμένη προβατίνα. Μὲ πήρε τὸ φιλότιμο τῆς ντροπῆς, με βάλαν κι' αὐτοὶ στὰ λόγια καὶ λάκισα μαζί τους. Ἄχ! Κακὴ ὥρα ἦτανε.

Καὶ οἱ λόγοι του ἐνεῖχον ὄλην τῆς εἰλικρινείας τὴν πειστικότητα καὶ ἐπὶ τῆς παιδικῆς μορφῆς του, τῆς γλυκειάς, διεχύνετο ἀπροσποίητος ἄλλους ἐκφρασις, ἐνῶ δάκρυ ὡς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τραυματισθείσης δορκάδος, ἐκυλιετο ἀπὸ τῶν μεγάλων μελανῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἐσίγα ὁ Κίμων.

Τί ἐμελέτα τὴν στιγμήν ἐκείνην ἡ ψυχὴ του;

Διατὶ ἔστρεφε μετ' ἀνησυχίας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν προσεγγίζοντα θόρυβον τῆς συμπλοκῆς, ἥτις ἐτρέπετο πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὡς ἐδείκνυεν ὁ αὖξων κρότος τῶν πυροβολισμῶν;

Δισταγμοὶ τὴν κατετυράνουν· σχέδια ἀντίθετα συνεκρούοντο ἐν αὐτῷ.

Καὶ μετὰ μικρὸν αἰθριάζει ἡ μορφή του. Καταβιάζει τὸ πιστόλιον. Θέτει τὴν δεξιάν χεῖρα ἐν τῷ κόλπῳ καὶ ἐπερείδων τὴν ἀριστεράν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ληστοῦ.

— Φύγε, τοῦ λέγει, δυστυχημένο παιδί, γλύτωσε· πάρε αὐταῖς τῆς τρεῖς βεγκίναις ποῦ μοῦ βρέθηκαν, νὰ ζήσης ὅσο νὰ βρῆς μιὰ τίμια δουλειά. Εἶναι ἀκόμα καιρὸς νὰ γείνης καλὸς ἄνθρωπος.

Καὶ ὁ ληστὴς ἐνεός, ἀκίνητος, καθηλωμένος, τὸν παρετήρει· μὴ ἀποτολμῶν νὰ ἐνοήσῃ, μὴ ἀποφασίζων νὰ κινηθῇ. Τῷ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀκοὴ τὸν ἠπάτα, ὅτι ὄνειρου λόγοι ἦσαν ἐκεῖνοι.

— Φύγε, ἐπαναλαμβάνει ὁ Κίμων, φύγε γλήγορα· σὲ λίγο φθάνει τ' ἀπόσπασμα καὶ τότε θὰ ἦναι ἀργά· στὸ τούρκικο πατεῖς. Ἀλλὰ φύγε λοιπὸν κακομοίρη;

Καὶ ἐκεῖνος πεσὼν εἰς τὰ γόνατα τοῦ κατεφίλει τὰς χεῖρας καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε βλέπων τὸ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ Κίμωνος καταλειβόμενον αἷμα

— Συφορὰ μου, λέγει, ἐγὼ σὲ λάβωσα καὶ σὺ θέλεις νὰ μοῦ χαρίσης τὴ ζωὴ;

— Ὅχι· δὲ μὲ λάβωσες ἐσὺ, παιδί μου, λέγει πρᾶως, ψευδόμενος ὁ Κίμων· ἀπὸ πρὶν εἶχα λάβωθῇ· σὺ δὲν ἔχυσες αἷμα καὶ οὔτε θὰ χύσης ποτέ· εἶμαι σίγουρος. Φύγε τώρα.

Ἀλλὰ δὲν ἐφύγε. Καὶ ἦτο πολὺ παράδοξον τὸ θέαμα τοῦ ληστοῦ τούτου σχίζοντας τὰ ἐνδύματά του καὶ ἐπιπάσσοντος διὰ ψυχροῦ ὕδατος τοῦ Κίμωνος τὸ τραῦμα.

Ἦδη τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκόμενων ὁ χεῖμαρρος ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Φύγε στὴ στιγμήν γιατί χάθηκες.

— Δὲ φεύγω, ἀν δὲ μοῦ χαρίσης τὸ ὄνομά σου, καπετάνιε μου.

— Τί τὸ θέλεις τὸ ὄνομά μου;

— Τὸ θέλω, νὰ τὸ λέω, νὰ τὸ θυμάμαι, νὰ τὸ μνημονεύω. Παράδοσέ με μὰ δὲ φεύγω χωρὶς τὸ ὄνομά σου.

— Κίμων Ἀνδρεάδης.

Καὶ ἐνῶ ἀποχωριζόμενος αὐτοῦ ἐκόλλα ἐπὶ τῶν χειρῶν του ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐν ἀφράστῳ ἐχειλίσσει εὐγνωμοσύνης τὰ χεῖλη, ὁ Κίμων ἐπανελάθε πρὸς αὐτόν, «Μή, παιδί μου, μὴ πλειά κλέφτης ἀν σὲ γέννησε μάννα· νὰ δουλέψης νὰ γείνης καλὸς ἄνθρωπος· στοῦ Θεοῦ τὰ χέρια σὲ παραδίδω». Καὶ ὁ

πρὸ τινῶν στιγμῶν διώκτης, ἐν ἀποτόμῳ αἰσθημάτων ἀντιθέσει, τὸν ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ τὸν κατεφίλησεν ἀναβαπτίζων αὐτόν διὰ τοῦ φιλήματος ἐκεῖνου ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ καθαρμοῦ τῆς ψυχῆς.

Καὶ ὁ ληστὴς ἀπομακρυνόμενος ἐπανελάμβανε τοῦ λυτρωτοῦ τὸ ὄνοματεπώνυμον· καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ σκιαγραφία αὐτοῦ ἐσβέσθη ἤδη ἐν τῇ ἀγλύτῃ τῆς προΐουσης ἀποστάσεως, ἐνῶ ὁ Κίμων ἐτοποθετεῖ τὴν πνευστιῶσαν κόρην παρὰ τὸν κορμὸν τῆς παρὰ τὴν κρήνην πλατάνου, διασχίζουσα τὴν πεδιάδα τοῦ Δομοκοῦ, ἐφθασε μέχρις αὐτοῦ, ὡς φλοίσβος σβεννυμένου κύματος, ὡς λέξεις ἱεροῦ συνθήματος ἀλήστου εὐγνωμοσύνης τοῦ νέου τούτου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δωρήσει τὴν ζωὴν, ἡ ἡχὴ τοῦ ὀνόματός του, Κίμων Ἀνδρεάδης, ἐπαναλαμβάνομένη, ὡς ἀν ἤθελε νὰ λαζεύσῃ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του, νὰ χαράξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του, τὸ ὄνομα τούτου ὁ ληστής.

Αὐτὰ ἔπραξε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ἀνδρεάδης· ἀλλ' ἐσώπησε, φαίνεται, ἡ λυτρωθεῖσα κόρη καὶ τὸ στρατοδικεῖον δὲν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἀσχοληθῇ περὶ αὐτοῦ.

[Ἔπεται συνέχεια]

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ἜΝΑ ΟΝΕΙΡΟ

(Ἡ ὄρφανὴ)

Ἐδὺ δὲν ἐνοιώθεις τὴν ταραχὴν του,
Μακρὰ ἀναπαύσουν ἀπ' τὴ βοή του
Ἐ τὴν ἄσπρη κλινὴν σου τὴ μαλακὴν
Μὲ ἀχτίδα, ποῦ ἔλαβε τὴ θεῖα χάριν
Ἄπ' τὰ ψηλῶματα κι' ἀπ' τὸ φεγγάρι
Σιὰ 'ς τὸ πλάγι σου νὰ πέσῃ ἐκεῖ.

Ποῖος σ' ἐνανούριζε κ' ἐγὼ δὲ νοιώθω,
Οὔτε 'ς τὰ στῆθι σου ποιὸν εἶχες πόθο,
Ἦ ποῦ ἐπροσῆλωνες ἀθῶα τὸ νοῦ.
Χώρια δὲν εἶμαστέ; κι' ὅμως ἐμπρός μου,
Σὰν ἄστρο ἐστέκοσθον, ποῦ φέγγει κόσμου
Τυφλοῦ, κατὰμαυροῦ καὶ σκοτεινοῦ.

Ἐ τὴ λύπη ἐθύθιζες τ' ὠραῖο κεφάλι
Καὶ μέσ' 'ς τὰ σπλάχνα σου γροικοῦσες πάλιν
Σκυφτὴ καὶ ἀμίλητη, χωρὶς φωνή.
Καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ σ' ἐρωτήσω
Κρατῶντας ἄθελα τὰ λόγια ὀπίσω,
Γιατὶ μοῦ ἐφάνηκες, σὰν ὄρφανὴ.

Τὸ μαῦρο φέρεμα καὶ τὰ μαλλιά σου,
Ποῦ ἐπεφταν ἀπλεχτα 'ς τὴν ἀγκαλιά σου
Νὰ νοιώσω μ' ἔφεραν πρὸ καθαρά
Πῶς, φῶς μου, ἐθρήνηδες γλυκὸν πατέρα,
Ποῦ ὁ Χάρος σου ἄρπαξε τὴν ἴδια μέρα
Καὶ πικρὰ ἐγνώριζες πρῶτη φορὰ.

Ἐρμῆ, ἀπροστάτευτη τότε ἐθαυροῦσες,
Ποιὸν 'ς τὸ ξέκαμπο πῶς θὰ ἐθυροῦσες
Καὶ κόσμου ἀπόρρημα καὶ ριζικοῦ.
Γιὰ δὲ ἀφανίζονταν τὰ ὠραῖα χρόνια,
Μόνον σου ἀπόμειναν ἡ καταφρόνια
Καὶ τὰ σπλαχνήματα τοῦ γνωστικοῦ.

Τότε τὰ χέρια μου 'ς ἐσένα ἀπλόων
Με τῆς καρδούλας σου τὸν ἴδιον πόνο,
Ποῦ εἶν' ἀλυσμόντος και 'ς τὴ χαρά,
Θαροῶντας, ποῦ ἔπρεπε νὰ σ' ἀγκαλιάσω,
Ἴπ ἀθῶα συμμόνοντας νὰ σὲ σκεπιάσω
Με τῆς ἀγάπης μου τ' ἄσπρα φτερά.

Κέρκυρα

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΡΑΝΑΣ

[Τὸ κατωτέρω προτεινόμενον σύστημα κρυπτογραφίας προώριστα κυρίως διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀσφαλές, ἀπλοῦν, καὶ δὲν ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικὰ βοήθημα πρὸς ἐφαρμογὴν, τὸ δημοσιεύομεν ὡς δυνάμενον νὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα.]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑ

NEON ΣΥΣΤΗΜΑ

Παρ' ἡμῖν ἡ Στρατιωτικὴ Κρυπτογραφία εἶναι τι σχεδὸν ἀγνωστον· διότι καθ' ὅσον ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, οὐδὲν νεώτερον ἑλληνικὸν ἔργον ἐπραγματεύθη περὶ αὐτῆς, οὐδόπως δὲ ἄπορον ἂν φανῆ τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς τι πρωτοφανές, δι' ὃ καὶ τρῶχάδην οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Kerckhoffs, θέλομεν ἐκθέσει τὸ ἱστορικὸν του.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἀνωτέρα παρ' ἡμῖν στρατιωτικὴ ὑπηρεσία χρησιμοποιοῖ ἐνίοτε τὴν κρυπτογραφίαν· ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθές ὅτι πρὸ τίνος χρόνου ἐχρησιμοποίησε πρὸς τοῦτο σύστημα ἐκ τῶν κοινοτέρων, ἀποτελούμενον ἐκ διπλῶν ἀριθμῶν ἀντιπροσωπευόντων τὰ γράμματα, διαγράμματα τινὰ καὶ τινὰς τῶν προθέσεων, σύστημα ἄνευ κλειδός, ὅπερ ἐκτός τῶν ὑλικῶν ἄτινα ἀπαιτεῖ καὶ δ' ἂ προγράφεται τῆς στρατ. κρυπτογραφίας, αὐδεῖαν δυσχέρειαν παρέχει καὶ εἰς μέτριον ἐρμηνευτὴν πρὸς ἐξήγησιν.

Α'

Κατὰ τὸν κ. Kerckhoffs¹ ἡ κρυπτογραφία εἶναι ἀρχαία ὡς ὁ κόσμος. Ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σινῶν, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Καρχηδονίων· ἐδιδάσκατο εἰς τὰ τακτικά σχολεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ μεγάλως ἐξετιματο ὑπὸ τῶν ἐνδοξοτέρων Ῥωμαίων στρατηγῶν. Καίτοι δὲ ὁμολογεῖ ὅτι αἱ περὶ τοῦτου πληροφορίαι του εἰσὶν ἀτελέσταται, οὐχ ἦττον ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς μετρίας σκυτάλης τῶν Λακεδαιμονίων, ἀναφέρει πολλὰ συστήματα καὶ ἀρκετοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς².

Ἀναφέρει ὅτι Ἐρρίκος Δ' (1589—1610) θέλων νὰ ἐξηγήσῃ κρυπτογραφήματα ἀπευθυνόμενα ὑπὸ τῶν ἐθρῶν του Καθολικῶν (Ligue) πρὸς τὴν Ἰσπανικὴν κυβέρνησιν, ἐπεφόρτισε τὸν μαθηματικὸν Viète ν' ἀνεύρῃ τὴν κλειδα τούτων, ὅστις καὶ ἐπέ-

τυχεν· οὕτω δ' ὁ Βασιλεὺς ἠδυνήθη, ἐπὶ δύω σχεδὸν ἔτη, νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ παρακολουθῇ τὰς ῥαδιουργίας τῶν ἐθρῶν του, καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν Richelieu (1624—1642), ἡ τέχνη τοῦ ἐρμηνευτοῦ τῶν μυστικῶν γραφῶν ἀνυψώθη εἰς ἐπιστήμην ἐπίσημον, καθ' ὅσον ἐν Γαλλίᾳ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν συνέστηεν Ἀκαδημίαν, ἐνθα ἡ τέχνη αὕτη ἐδιδάσκετο.

Ὁ κ. Kerckhoffs ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, καθαρὰ ἔχνη τῆς χρήσεως τῆς κρυπτογραφίας παρὰ τοῖς στρατοῖς πέραν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν πολέμων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, συχνάκις γίνεται λόγος περὶ κρυπτογραφικῶν ἀνακοινώσεων, τῶν στρατηγῶν ἐχόντων δύω κλειδας πρὸς ἀνταπόκρισιν, μεταξὺ τῶν καὶ μετὰ τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον· καὶ ὅτι σήμερον ἡ κρυπτογραφικὴ ἀνταπόκρισις εἶναι παραδεδεγμένη εἰς ὅλους τοὺς στρατοὺς τῆς Εὐρώπης. Προστίθῃσι μάλιστα ὅτι τὰ προγράμματα τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν τῶν Γερμανῶν, παραγγέλλουσιν ὄχι μόνον τὴν ἄσκησιν τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν κρυπτογράφων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ¹, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὴν ἐξοικείωσιν αὐτῶν εἰς τὴν γνῶσιν πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἀρχῶν τῆς τέχνης τοῦ ἐρμηνεύειν τὰ κρυπτόγραφα.

Δικαιῶν εἶτα ὁ συγγραφεὺς τὴν κρυπτογραφίαν εἰς ἰδιωτικὴν καὶ στρατιωτικὴν, ἐξετάζει τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τελευταίας, ἃς συνοψίζει ὡς ἐξῆς·

1—Τὸ σύστημα δέον νὰ εἶνε ὑλικῶς ἂν οὐχὶ μαθηματικῶς ἀνεξήγητον.

2—Νὰ μὴ ἀπαιτῆ τὸ μυστικόν, καὶ νὰ δύναται ἄνευ μειονεκτημάτος νὰ πέσῃ μεταξὺ τῶν χειρῶν τοῦ ἐθροῦ.

3—Ἡ κλεις δέον νὰ μεταδίδεται καὶ τηρῆται ἐν τῇ μνήμῃ ἄνευ προσφυγῆς εἰς ἐγγράφους σημειώσεις, καὶ νὰ ἀλλάσσεται ἢ τροποποιῆται κατὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν.

4—Δέον νὰ εἶνε ἐφαρμοστὸν εἰς τὴν τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν.

5—Δέον νὰ εἶνε φορητὸν καὶ ὁ χειρισμὸς ἢ ἡ λειτουργία του νὰ μὴ ἀπαιτῆ τὴν συνδρομὴν πολλῶν προσώπων.

6—Τέλος, εἶναι ἀναγκαῖον, ἕνεκεν τῶν περιστάσεων αἰτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ἐφαρμογὴν του, τὸ σύστημα νὰ εἶνε εὐχεροῦς χρήσεως, μὴ ἀπαιτοῦν ἔντασιν πνεύματος, οὐδὲ τὴν γνῶσιν μακρᾶς σειρᾶς τηρητέων κανόνων.

Καὶ ἐπεξηγῶν τὴν δευτέραν τῶν ἀπαιτήσεων προστίθῃσι· «Καὶ ἐνταῦθα ἐνοῶ ὡς μυστικόν, οὐχὶ τὴν κυρίως λεγομένην κλειδα, ἀλλ' ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ ὑλικὸν μέρος τοῦ συστήματος, πίνακας, λεξικά ἢ μηχανήματα οἷα δῆποτε, ἅτινα θὰ ἐπιτρέψωσι τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ».

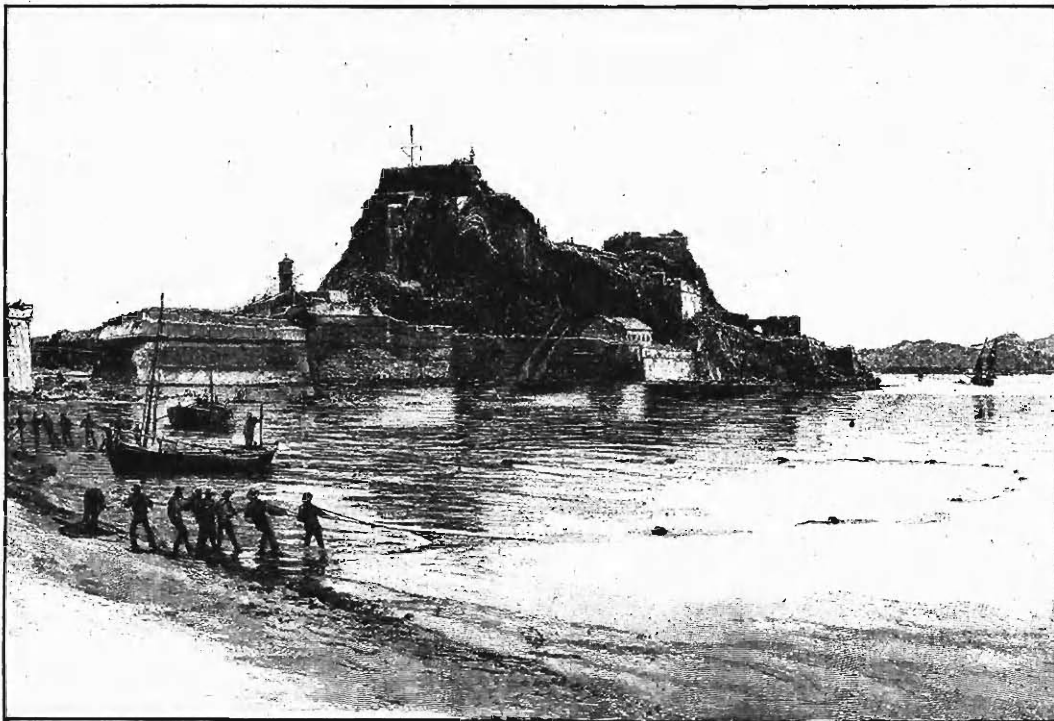
Κατόπιν ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζων τὸν θαυμασμὸν του διότι ἄνδρες, οἷοι ὁ Βολταῖρος² καὶ ὁ στρατηγός

¹ Aug. Kerckhoffs Docteur ès lettres, Professeur à l'École des hautes études commerciales et à l'École Arago. La cryptographie militaire. Journal des sciences militaires 1883.

² Πολύβιον, Πλούταρχον, Δίωνα τὸν Κάσιον, Σουετώνιον, Αὐλῦ-Γελλε, Ἰσίδωρον, Ἰούλιον τὸν Ἀφρικανόν, Φίλωνα τοῦ Βυζαντίου (τὸν II αἰῶνα π. Χ.) κλ.

¹ Cours d'art militaire 1880—1881 à l'École Saint-Cyr. (Kerckhoffs).

² Ὁ Βολταῖρος εἶπεν ἐν τινι ἄρθρῳ ἀφιέρωθεν εἰς τὰς μυστικὰς γραφὰς, καὶ τοῦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τέχνη τοῦ ἐρμηνευτοῦ ἦτο ἐν ὄλῃ τῆς τῆ ἀκμῆ, ὅτι αἱ καυχόμενοι

Τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας

Λεβάλ¹, ἐπέστησαν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν συστημάτων τῆς κρυπτογραφίας, ἐξετάζει τὰ τελειότερα αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν κρυπτογραφίαν, ὡς τοῦ Porta, Saint-Cyr, Gronsfeld, Beaufort, Vigenère κ.τ.λ. ὧν τὴν περιγραφὴν δίδει, καὶ εὐρίσκει ἅπαντα, καὶ πολὺ δικαίως, μειονεκτικὰ, ὡς μὴ πληροῦντα τὰς ἀνωτέρω ἀπαιτήσεις, δεικνύων συνάμυθον μεθόδους πρὸς ἐρμηνείαν αὐτῶν.

Ἐν τέλει τοῦ ἔργου του ὁ κ. Kerckhoffs δεικνύει σύστημα τριπλῆς κλειδός, ὡς τὸ desideratum τῆς στρατ. κρυπτογραφίας, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τύπον περιεργείας, καθ' ὅσον καὶ αὐτὸς τὸ θεωρεῖ ἀνεφάρμοστον ἐν πολέμῳ, καὶ ἀναφέρει ὅτι νέον σύστημα κρυπτογραφίας, ὑποβλήθην εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Γαλλικῶν στρατιωτικῶν τηλεγράφων, φαίνεται αὐτῷ πληροῦν ἀπάσας τὰς ἀπαιτήσεις ἃς ἐξέθηκεν, ἀλλὰ σπουδαῖοι λόγοι καθήκοντος καλύουσιν αὐτὸν πρὸς τὸ παρὸν (1883) νὰ εἴπῃ τι πλεῖστον περὶ τούτου.

B'

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δεικνύεται, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς κρυπτογραφίας εἶναι δυσχερέστατον. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ὁ κ. Kerckhoffs, διὰ τὴν

» ὅτι ἐρμηνεύουσιν ἐπιστολὴν (κρυπτόγραφον) χωρὶς νὰ
» εἶνε μεμημένον περὶ τῶν ὑποθέσεων περὶ ὧν πραγμα-
» τεύεται, καὶ χωρὶς νὰ τύχῃσι προεισαγωγικῆς βοηθείας
» εἰσὶ μεγαλειότεροι ἀγύρται ἢ οἱ καυγώμενοι ὅτι ἐννοοῦσι
» μίαν γλῶσσαν ἢ οὐδόπως ἐμαθον ».

¹ Ὁ στρατηγὸς Λεβάλ βεβαίως κατηγορηματικῶς εἰς τὸ ἔργον του Etudes de Guerre, ὅτι τὰ κρυπτογράφα μὲ βίαιον ποικίλην εἰσὶν ἀνερμήνευτα, ἢ τοῦλάχιστον δὲν κατορθώνουν νὰ τὰ ἐρμηνεύσῃσιν ἢ μετὰ δυσχερειῶν ἀνηκούστων!

ἔλλειψιν ἱστορικῶν ἀποδείξεων, δὲν ἀνεῦρεν ἴχνη αὐτῆς πέραν τοῦ 12' αἰῶνος, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὴν τέχνην ταύτην τὴν καὶ τότε βεβαίως γνωστὴν, δὲν ἤθελον χρησιμοποιοῦσιν οἱ ἐκαστοὶ πολεμικοὶ ἄνδρες, ὡς ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς ἐλλείψεως τῶν ἱστορικῶν ἀποδείξεων, ὅτι ἡ τέχνη τῶν ἐρμηνευτῶν δὲν ἀνάγεται καὶ πέραν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρρίκου IV, καθ' ὅσον ἡ ἀνάγκη ἥτις ὑπηγόρευσε τὴν ἐπινοήσιν τῶν μυστικῶν γραφῶν, αὐτὴ καὶ ἐπέβαλλε τὴν ἐρμηνεύσιν τῶν. Φρονοῦμεν δὲ τὸναντίον, ὅτι δύναται τις εὐλόγως νὰ εἴπῃ ὅτι, μόνος ὁ πόλεμος εἶναι ἡ πρώτη ἀνάγκη ἥτις ἐπέβαλε τὴν ἐπινοήσιν τῆς κρυπτογραφίας, καὶ ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἐρμηνευτοῦ ἐπηκολούθησε ταύτην, ἀλλὰ κατὰ τόπους καὶ περιόδους παρήκμασεν, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἐξῆς γεγονότα τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1864, ὁ ἀθηνωτικὸς στρατηγὸς Lée, ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ ὑφ' ἑαυτοῦ τὰ πρὸς τὸν ἀποκλείοντα αὐτὸν ἐν Πητρούπολει στρατηγὸν τῶν Ἐνωτικῶν Grant, πεμπόμενα τηλεγραφήματα, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέλεξε τὸν τηλεγραφητὴν Gaston, ὅστις μὲ τινὰ μικρὰν ὁμάδα μετμημισμένων ἀνδρείων, κατορθώνει ἐπὶ ἐξ ὀλοκλήρους ἐβδομάδας νὰ ὑποκλέπῃ τὰ μεταδιδόμενα ἔγγραφα ἄλλ' ἐνὸς καὶ μόνου ἡδυνήθησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ὡς μεταδοθέντος ἀληθοῦς, τῶν λοιπῶν ὄντων κρυπτογεγραμμένων. (M. William R. Plum: les methodes de guerre Pierron).

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Almeida Πορτογαλλικῆ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, ὁ στρατάρχης Es-sena διὰ τριῶν ἐθελοντῶν ἔπεμψε πρὸς τὸν φρούραρχον, διὰ διαφόρων διευθύνσεων καὶ κρυπτογραφικῶς, τὴν διαταγὴν ν' ἀνατινάξῃ τὸ φρούριον

ἀποσυρόμενος πρὸς τινὰ διεύθυνσιν, πρὸς ἣν καὶ οὐ-
τος ἤθελεν ἐπέλθῃ αὐτῷ ἐπίκουρος. Ἐκ τῶν τριῶν
ἀπεσταλμένων οἱ δύο συλληφθέντες ἐκρεμάσθησαν
ὡς κατὰ σκοποὶ, εὐρεθέντος ἐπ' αὐτῶν τοῦ ἐγγράφου
ὅπερ ὁμοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι, καὶ τοι
παρῆλθον τρεῖς ἡμέραι μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς
διαταγῆς. (Memoires du General Marbot).

Καὶ ὁμοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἐποχῆν ὁ
Βοναπάρτης, πρῶτος ὑπάτος, ἔλεγεν εἰς τὸν στρα-
τηγὸν Kleber, ἐν ἐπιστολῇ ἣν ἀπήλυθεν αὐτῷ ἐν
Αἰγύπτῳ: «Δὲν τολμῶ νὰ σὰς γράψω τι, μάλιστα
συμβολικῶς. Πάντα εὐκόλως ἐρμηνεύονται». (Cau-
series militaires Gal. Thoumas).

Τὸ προσφάτως ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ γάλλου
λοχαγοῦ τοῦ Πυροβολικοῦ κ. Valerio¹ περὶ στρα-
τιωτικῆς κρυπτογραφίας, περιοριζόμενον ἀπλῶς εἰς
σύντομον περιγραφὴν τῶν διαφορῶν γνωστῶν συ-
στημάτων, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσα-
ρος, ἐκτείνεται εἰς ὑπόδειξιν μεθόδων πρὸς ἐρμη-
νεύειν αὐτῶν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲν τούτων εἶναι
ἀσφαλές· ἐξ οὗ καὶ καταφαίνεται ὅτι καὶ αἱ ἐλί-
δες τοῦ κ. Kerckhoffs δὲν ἐπραγματοποιήθησαν,
καὶ τοὶ παρῆλθον ἔκτοτε δεκαετία.

Ὁ σκόπελος εἰς ὃν προσκρούουσι τὰ μέχρι τοῦδε
τελειότερα συστήματα Στρατιωτικῆς κρυπτογρα-
φίας, εἶναι ἡ μεθοδικὴ σύνθεσις τῶν ἀλφαβητικῶν αὐ-
τῶν, ἧτις μ' ὅλας τὰς ποικιλίας ἃς δύναται νὰ
ὑποστῇ, ἐπειδὴ ἡ ἐναλλαγὴ γίνεται μεταξὺ 30 ἀλ-
φαβητικῶν τὸ πολὺ, παρέχει βάσιν εἰς τὸν ἐρμηνευ-
τὴν, ἐφ' ἧς στηριζόμενος δύναται, βοηθούμενος καὶ
ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς φωνητικῆς, δηλ. τῆς γνώσεως
τῆς σχετικῆς ἐπαναλήψεως τῶν γραμμάτων², νὰ
παρακολουθῇ τὴν μεθοδικὴν αὐτῶν σύνθεσιν καὶ νὰ
ἐπιτυχάνῃ τὴν ἐρμηνεύσειν των.

Ἡμεῖς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεθέντων ὄρων ὑπὸ τοῦ
κ. Kerckhoffs ἐπενοήσαμεν νέον σύστημα στρα-
τιωτικῆς κρυπτογραφίας, παρακάμψαντες τὸν προηγουμένως
ἐκτεθέντα σκόπελον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίη-
σαμεν ἀλφάβητα ἄτακτα, ἐν οἷς τινὰ μὲν τῶν γραμ-
μάτων ἐλλείπουσι, τινὰ δὲ καὶ ἐπαναλαμβάνονται·
ἀλλ' ὁ κ. Valerio εἰς οὗ τὴν κρίσιν ὑπεβάλαμεν
αὐτό, κατέδειξεν ἡμῖν ὡς κύριον ἐλάττωμα αὐτοῦ,
τὸν ἀπαιτούμενον σχετικῶς μακρὸν χρόνον πρὸς σύν-
ταξιν τοιοῦτου τινὸς κρυπτογράφου, καὶ διετύπωσεν
ἡμῖν τοὺς ἐξῆς ὅρους, οὓς κατ' αὐτὸν δέον νὰ πλη-

¹ Journal des Sciences militaires 1892 καὶ 1893.

² Τὰ γράμματα ἃτινα ἐπαναλαμβάνονται συχνότερον εἰς
τὴν Γερμανικὴν εἰσὶ κατὰ σχετικὴν τάξιν Ε, Ν, Ι, Ρ, Σ, Τ, Υ,
Δ, Α, Η. Εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Ε, Τ, Α, Ο, Ν, Ι, Ρ, Σ, Η, Δ, Ι. Εἰς
τὴν Γαλλικὴν Ε, Σ, Ρ, Ι, Α, Ν, Τ, Ο, Υ, Ι, Δ, Μ, Ε, Ρ, Ν, Ι, Γ, Σ, Χ,
Ι, Β, Η, Ζ, Υ, Κ, καὶ W. Kerckhoffs. Ε, Ν, Α, Ι, Ρ, Σ, Τ, Ο, Ο,
Ι, Δ, Ε, Μ, Ρ, Ν, Ι, Β, Γ, Ι, Χ, Ι, Υ, Ζ, Κ καὶ W. Valerio.

Τὸ διὰ τοὺς Γάλλους ἀξιωματικοὺς τοῦ Μηχανικοῦ
Aide-Memoire en campagne περιλαμβάνει διὰ τὴν
ἐρμηνεύσειν τῶν κρυπτογράφων τὴν σχετικὴν ἐπαναλήψιν
τῶν γραμμάτων τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Kerckhoffs ἀνωτέρω
σημειωθείσαν.

Ἐπὶ 1577 Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ
Ἑλλην. Ἐθνικοῦ τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ἡ σχετικὴ ἐπα-
νάληψις αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς· Ο, Α, Ε, Ι, Τ, Ν, Σ, Ρ, Υ, Π, Η, Χ, Ω,
Λ, Μ, Δ, Ζ, Θ, Β, Γ, Φ, Ξ, Ψ.

ροὶ πᾶν σύστημα Στρ. κρυπτογραφίας, καὶ οὓς δὲν
δύναται τις ἢ νὰ παραδεχθῇ ὡς ἀπαραιτήτους.

1—Νὰ μὴ ἀπαιτῇ ἢ μολυβδίδα καὶ χάρτην.

2—Νὰ εἶνε ἀνερμήνευτον.

3—Νὰ εἶνε ἀπλοῦν, (οὐχὶ κανόνες πολύπλοκοι).

4—Νὰ εἶνε ταχὺ (10—15 λεπτὰ ἵνα γράψωμεν
100 γράμματα).

5—Νὰ μὴ εἶνε μυστικόν. Μόνον ἡ κλεῖς (λέξις)
ν' ἀποτελῇ τὴν βάσιν τοῦ συστήματος, καὶ

6—Τὰ ἔγγραφα νὰ παρουσιάζωσι χαρακτῆρα
ἀτομικόν, οὕτως ὥστε ἀναγνωσθέντος ἐγγράφου τινὸς
ἢ ληφθέντος καὶ τοῦ πρωτοτύπου ἐνὸς τοιοῦτου
ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐρμηνευθῶσι τὰ
ἄλλα ἔγγραφα τὰ γραφέντα μὲ τὴν αὐτὴν κλεῖδα.

Ὁ κ. Valerio ἔσχε πρὸς τοῦτοις τὴν ἄκραν
ἀγαθότητα νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὴν διεύθυνσιν πρὸς
ἣν ἔπρεπε νὰ στρέψωμεν τὰς προσπάθειάς μας πρὸς
ἐπίτευξιν τοιοῦτου συστήματος, καὶ ὀφείλομεν νὰ
ὁμολογήσωμεν ὅτι τοῦτο μεγάλως μᾶς ἐβοήθησεν.

Γ'

Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Valerio
τεθέντων ἀνωτέρω ὄρων, προτείνομεν τὸ ἀκόλουθον
σύστημα:

Λαμβάνομεν ὡς κλεῖδα μίαν λέξιν, ἔστω Ἐπα-
μινώδας¹.

Ἀφοῦ γράψωμεν διὰ μικρῶν ὀριζοντίως τὸ ἀλη-
θὲς ἀλφάβητον ἀρ. 1, εὐρίσκομεν διὰ τῆς κλείδος
ἐν συμβολικόν τοιοῦτον ἀρ. 2 ὡς ἐξῆς:

Ἐκ τῶν ἐν τῇ λέξει τῆς κλείδος ὁμοίων γραμ-
μάτων α καὶ ν, ἀφήνομεν μόνον τὸ κατὰ πρῶτον
συναντώμενον διαγράφοντες τὰ ἄλλα, καὶ κάτωθεν
τῶν λοιπῶν προστίθεμεν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρᾶν,
τὰ μένοντα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Κατόπιν
λαμβάνοντες αὐτὰ κατὰ στήλας τὰ γράφομεν κατὰ
σειρᾶν καὶ διὰ κεφαλαίων, ἀνωθεν τοῦ διὰ μικρῶν
ἀλφαβήτου ἀρ. 1.

Μετὰ ταῦτα γράφομεν τοὺς ἐννέα πρῶτους ἀριθ-
μοὺς καὶ τὸ μηδὲν ἀνωθεν τοῦ συμβολικοῦ ἀλφα-
βήτου ἀρ. 2, ἐπὶ δέκα γραμμάτων κατὰ βούλησιν
ἀλλὰ καὶ κατὰ σειρᾶν, καὶ οὕτω ἔχομεν συμβολικὰ
γράμματα καὶ συμβολικοὺς ἀριθμοὺς.

Κατόπιν λαμβάνομεν κατὰ θέλησιν δύο ἀριθμοὺς
1—1000, ἔστω $\frac{0\ 2\ 6}{\alpha\ \sigma\ \rho}$ καὶ $\frac{1\ 8\ 3}{\omicron\ \xi\ \gamma}$, οὓς καὶ κρυ-

πτογράφομεν διὰ τοῦ συμβολικοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2.
Τὸν πρῶτον τούτων (ἀριθμὸς συμβολισμοῦ) γρά-
φομεν ὀλογράφως, κρυπτογράφομεν αὐτὸν διὰ τοῦ
ἀλφαβήτου ἀρ. 2, καὶ εὐρίσκομεν κατὰ τὴν ἐκτε-
θεῖσαν ἤδη μεθόδον νέον συμβολικόν ἀλφάβητον
ἀρ. 3, ὅπερ γράφομεν ἐπίσης διὰ κεφαλαίων κά-
τωθεν τοῦ διὰ μικρῶν ἀληθοῦς ἀλφαβήτου ἀρ. 1,
καὶ διαγράφομεν τὸ ἀλφάβητον ἀρ. 2, πρὸς ἀπο-
φυγὴν σφαλμάτων, καθ' ὅσον διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ
κρυπτογράφου θὰ χρησιμοποιήσωμεν τόσον διὰ τὰ

¹ Αἱ ἐπόμεναι ὀδηγίαι ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐκτεθειμένον
περαιτέρω παράδειγμα.

² Πάντοτε γράφομεν 3 ψηφία, ἀναπληροῦντες διὰ μη-
δενικῶν τὰς ἐλλειπούσας δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας.

γράμματα ὅσον καὶ διὰ τοὺς τυγόν νέους ἀριθμούς τὸ συμβολικόν ἀλφάβητον ἀρ. 3.

Τούτων γενομένων γράφομεν ὀλογράφως τὸν ληφθέντα δεύτερον ἀριθμὸν (ἀριθμὸς μεταθέσεως), καὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν διακρίνομεν ἕκαστον γράμμα δι' αὐξήσαντος ἀριθμοῦ.

"Ἀπασα ἡ προπαρασκευαστικὴ αὕτη ἐργασία μόλις ἀπαιτεῖ 5 λεπτά.

"Ἦδη ἀφοῦ γράψωμεν τὸ ἀληθές ἔγγραφον διὰ μικρῶν κάτωθεν τοῦ γεγραμμένου ὀλογράφως ἀριθμοῦ μεταθέσεως, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζονται στηλαὶ διακεκριμέναι, ἀφήνοντες ἀρκούντα χῶρον μεταξὺ τῶν γραμμῶν, κρυπτογράφωμεν αὐτὸ διὰ κεφαλαίων ὡς ἑξῆς:

"Ἐγγραφον ἀληθές. — Σήμερον 6 πρωίας ἀναχωροῦσι σιδηροδρομικῶς 2 τάγματα πεζικοῦ καὶ 1 πυροβολαρχία πρὸς ἐνίσχυσίν σας· ἐτοιμάσατε ὑλικά πρὸς καταστροφὴν γεφυράς.

ε	π	α	μ	ι	ν	ω	δ	ς
β	γ	ζ	η	θ	κ	λ	ξ	ο
ρ	τ	υ	φ	χ	ψ			
0 2 6			3 1 8					
α σ ρ			ο ξ γ					

	4	5	6	7	8	9	0		1	2	3															
2	2	—	Ε	Β	Ρ	Π	Γ	Τ	Α	Ζ	Υ	Μ	Η	Φ	Ι	Θ	Χ	Ν	Κ	Ψ	Ω	Λ	Δ	Ξ	Σ	Ο
1	—	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω	
3	—	Γ	Α	Λ	Τ	Υ	Β	Ν	Φ	Μ	Δ	Ξ	Ω	Χ	Ε	Ο	Ψ	Ζ	Π	Ι	Η	Ρ	Θ	Κ	Σ	

ε	ι	κ	ο	ς	ν	ξ
γ	υ	μ	χ	ψ	ι	θ
α	β	δ	ε	ζ	η	κ
λ	ν	ξ	ο	π	ρ	ς
τ	φ	ω				

"Ἐγγραφον κρυπτόγραφον

χ υ ο π γ π ω τ ψ μ ω ζ θ υ ο ξ α σ ρ
ο ξ γ γ ο ψ γ χ δ λ ζ τ γ α η η ρ σ ν
το π ξ ν ω ζ σ δο μ γ λ π λ η π τ
ζ ζ η κ μ γ γ μ ζ γ ξ μ μ χ γ ζ θ θ
γ ψ ρ ο π τ θ χ π π π τ υ ζ π γ υ ν
σ δ η ζ ο δ π χ μ γ ψ μ γ τ π θ μ ο ψ
τ π γ χ ο μ μ π ζ η γ ω δ γ υ ο ζ

τ	ρ	ι	α	κ	ο	σ	ι	α	δ	ε	κ	α	ο	κ	τ	ώ	
15	13	6	1	8	11	14	7	2	4	5	9	3	12	10	16	17	
σ	η	μ	ε	ρ	ο	ν	θ	π	ρ	ω	ι	α	ς	α	ν	α	
Π	Ν	Ω	Υ	Ζ	Ο	Χ	Λ	Ψ	Ζ	Σ	Μ	Γ	Π	Γ	Χ	Γ	
χ	ω	ρ	ο	υ	σ	ι	σ	ι	δ	η	ρ	ο	δ	ρ	ο	μ	
Θ	Σ	Ζ	Ο	Η	Π	Μ	Π	Μ	Τ	Ν	Ζ	Ο	Τ	Ζ	Ο	Ω	
ι	κ	ω	ς	2	τ	α	γ	μ	α	τ	α	π	ε	ζ	ι	κ	
Μ	Δ	Σ	Π	Κ	Τ	Γ	Λ	Ω	Γ	Τ	Γ	Ψ	Υ	Β	Μ	Δ	
ο	υ	κ	α	ι	1	π	υ	ρ	β	ο	λ	α	ρ	χ	ι	α	
ο	ο	Π	Δ	Γ	Μ	Θ	Ψ	Η	Ζ	Α	Ο	Ξ	Γ	Ζ	Θ	Μ	Γ
π	ρ	ο	ς	ε	ν	ι	σ	χ	υ	σ	ι	ν	σ	α	ι	ε	
Ψ	Ζ	Ο	Π	Υ	Χ	Μ	Π	Θ	Η	Π	Μ	Χ	Π	Γ	Π	Υ	
τ	ο	ι	μ	α	σ	α	τ	ε	υ	λ	ι	κ	α	π	ρ	ο	
Τ	Ο	Μ	Ω	Γ	Π	Γ	Τ	Υ	Η	Ξ	Μ	Δ	Γ	Ψ	Ζ	Ο	
ς	κ	α	τ	α	σ	τ	ρ	ο	φ	ή	ν	γ	ε	φ	υ	ρ	
Π	Δ	Γ	Τ	Γ	Π	Τ	Ζ	Ο	Ρ	Ν	Χ	Λ	Υ	Ρ	Η	Ζ	
α	ς																
Γ	Π																

Γράφομεν ἀμέσως κάτωθεν τοῦ πρώτου γράμμα-
τος τοῦ ἀληθοῦς ἔγγραφου σ, τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ
συμβολικόν Π, καὶ διατρέχοντες ἕκαστην γραμμὴν
κάμνομεν τὸ αὐτὸ εἰς πάντα τὰ ὁμοιά του. Ὑστερον
πράττομεν ὁμοίως διὰ τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἐγ-
γράφου η καὶ τὰ ὁμοία αὐτοῦ ἐφ' ὄλων τῶν γραμ-
μῶν· κατόπιν ἐπιχειροῦμεν ὡσαύτως διὰ τὸ ἐπόμε-
νον καὶ τὰ ὁμοιά του, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Δὲν μένει ἡμῖν ἤδη ἢ νὰ γράψωμεν εἰς τὸ καθα-
ρὸν τὸ κρυπτόγραφον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιχειροῦμεν
οὕτω·

Κατὰ πρῶτον γράφομεν τὸ γράμμα τοῦ ἀληθοῦς
ἀλφαβήτου ἀρ. 1 (χ) τὸ ἀντίστοιχον τῆς συμβολικῆς
μονάδος (Ξ) τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, καὶ εἶτα τὰ
συμβολικά γράμματα τοῦ συνταχθέντος ἔγγραφου,
λαμβάνοντες αὐτὰ κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ
κάτω καὶ κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν τῶν στηλῶν,

φροντίζοντες μόνον νὰ ἐγγράψωμεν τὴν συμβολικὴν
μονάδα (Ξ) καὶ τοὺς συμβολικοὺς ἀριθμούς (α σ ρ
καὶ ο ξ γ) τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, πρὸ τῆς ἐγγρα-
φῆς συμβολικοῦ γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 3
ὁμοίου τῆς συμβολικῆς μονάδος (Ξ). "Ὅταν ὁμοῦς
τὸ ἔγγραφον θὰ μεταδοθῆ καὶ διὰ τοῦ τηλεγράφου,
τότε χωρίζομεν τὰ γράμματα καὶ καθ' ὀμάδας μὴ
περιλαμβανούσας πλέον τῶν (5) πέντε γραμμάτων,
ἢ ἀποφύγωμεν τὰ σφάλματα!

"Ἡ δευτέρα αὕτη ἐργασία δι' 100 γράμματα
ἀπαιτεῖ 8—10 λεπτά. "Ἄλλ' ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν
ταχύτητα ταύτην καὶ κρυπτογράφωμεν τὸν ἀνω-
τέρω ἀριθμὸν γραμμάτων, ἀπαιτεῖται μικρὰ μὲν
ἐξάσκησης, ἀλλὰ μεγάλη εὐκρίνεια τῶν γραμμάτων
καὶ μεθοδικὴ διάταξις τῆς ἐργασίας.

"Ὁ παραλήπτης ὅστις γνωρίζει μόνον τὴν κλειδα
Ἐπαμιώνδας, πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ κρυπτογράφου
γράφει κατὰ πρῶτον τὸ ἀληθές ἀλφάβητον ἀρ. 1,

ἀνευρίσκει διὰ τῆς κλειδὸς τὸ συμβολικόν ἀλφάβη-
τον ἀρ. 2, καὶ ἐκ τοῦ πρώτου γράμματος τοῦ κρυ-
πτογράφου (Χ), ὅπερ καὶ διαγράφει, θὰ γνωρίσῃ
τὴν συμβολικὴν μονάδα (Ξ), δι' ἧς κανονίζει καὶ
οὗτος τοὺς συμβολικοὺς ἀριθμούς του. Τότε ἀνα-
ζητεῖ ἐν τῷ κρυπτογράφῳ τὴν πρώτην συνάντησιν
τοῦ γράμματος τῆς συμβολικῆς μονάδος, ἣτις παρα-
κολουθεῖται πάντοτε ὑπὸ τῶν ἑξ' συμβολικῶν ψη-
φίων (α σ ρ καὶ ο ξ γ) τῶν ἀποτελούντων τοὺς δύο
ἀριθμούς, ἀναγνωρίζει τὴν ἀριθμητικὴν του ἀξίαν,
διαγράφει καὶ τὰ ἑπτὰ ταῦτα συμβολικά ψηφία καὶ
ἀφήνει οὕτω τὸ καθαρὸν κρυπτόγραφον.

"Ἦδη μὲ τὸν ἀριθμὸν συμβολισμοῦ (026) ἀνευρί-

Κατὰ τὴν τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν ἐβεβαιώθη
ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος ἡ ἀποφυγὴ σφαλμάτων ὅταν τὸ
κρυπτόγραφον περιλαμβάνῃ ὀμάδας ἐχούσας μείζονα ἀριθ-
μὸν γραμμάτων Kerckhoffs.

σκει τὸ ἀλφάβητον ἀρ. 3, διαγράφει τὸ ὑπ' ἀρ. 2 τοιοῦτον, γράφει ὀλογράφως τὸν ἀριθμὸν μεταθέσεως (318), ἀριθμεί ἕκαστον γράμμα αὐτοῦ, υπολογίζει τὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων τοῦ κρυπτογράφου, διὰ νὰ γνωρίσῃ πόσα γράμματα θὰ ἔχῃ ἐκάστη στήλη καὶ ἂν τινες τούτων θὰ ἔχωσιν ὀλιγώτερα, γράφει αὐτὰ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τὰς στήλας κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν τῶν σειρῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πρώτης, καὶ εἶτα προβαίνει εἰς τὴν ἐξήγησιν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἂν τὸ κρυπτόγραφον περιέχῃ καὶ συμβολικοὺς ἀριθμοὺς, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν θὰ ἐννοήσῃ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, καὶ θὰ τοὺς ἐξηγήσῃ ὡς τοιοῦτους διὰ τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 3.

Περὶ τὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι, τὸσον μετὰ τὴν σύνταξιν ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κρυπτογράφου, οφείλομεν νὰ ἐξαφανίζωμεν τὸν συνταχθέντα βοήθητικὸν πίνακα.

Τὸ ἐκτεθὲν σύστημα, ἀπαιτοῦν μυστικότητα μόνον ὡς πρὸς τὴν κλειδα, δύναται νὰ εἶνε γνωστὸν, καθ' ὅσον ὁ ἀποστολεὺς ἄνευ προειδοποιήσεως τοῦ λήπτορος, κανονίζει κατὰ βούλησιν τὸ συμβολικὸν ἀλφάβητον ἐκάστου κρυπτογράφου, ὡς δυνάμενος νὰ γράψῃ τὸ αὐτὸ ἔγγραφον μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε κλειδα, ἀλλὰ μὲ διάφορον ἀλφάβητον, ἐν συνδυασμῷ 999 ἀριθμῶν συμβολισμοῦ μὲ 999 ἀριθμοὺς μεταθέσεως, ἐξ ὧν καὶ ἂν ἀφαιρέσωμεν τὸ ἥμισυ, ὡς δυνάμενον νὰ παρεξῆ ὁμοία ἀλφάβητα, πάντως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑλικῶς ἀνερμήνευτον.

Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ¹ Η ΠΥΡΚΑΪΑ

Ποιὸς ἔχει πέτρινη καρδιά γιὰ νὰ μὴ νοιώσῃ πόνο μὲ τὸ κακὸ 'ποῦ γίνηκε τὸ φτεινὸ τὸ χρόνο, κακὸ μεγάλο καὶ φριχτό, ὅπου νοικοκυρεῖ σὲ μιά στιγμὴν ἀπόμειναν γυμνοὶ διακοναρεῖσι, βιὸ τους καὶ σπῖτια μ' ἴδρωτα πολλὴν ἀποχτημένα νὰ τὰ ἰδοῦν οἱ ἄγλιοι ὄχ τῆ φωτιά χαμμένα, καὶ ἄντις σὲ στρώματα ψηλά καὶ πλούσια στολισμένα κείτουνται τώρα κατὰ γῆς μὲ χέρια σταυρωμένα.

10 Ὡ θέαμα ἔλεεινό! καὶ ποιὸς νὰ σᾶς κυττάξῃ
χωρὶς νὰ κλάψῃ ἀπὸ καρδιάς, χωρὶς ν' ἀναστενάξῃ;
Ἄχ! νὰ 'παίξῃ σὲ χέρι μου ποιητικὸ κοντύλι
νὰ ἰστορήσω, ὡς ἤθελα, μὲ τέχνη αὐτὴ τὴν ὕλη!
γιατὶ ἀκλούθησαν πολλὰ συμβεβηκὰ μεγάλα
ἐγὼ δὲν εἶδα βέβαια ποτὲ μου τέτοια ἄλλα,
κι' ἂν εἶχα ἰδῆ καὶ ἄλλοτε, μὲ τοῦτα δὲν ὁμοιάζουν,
ἐτοῦτα εἶνε ἀλλόκοτα, διόλου παραλλάζουν,
δὲν εἶναι τῆς πυρκαϊᾶς τὰ ὅσα προξενάει,
μὸν εἶναι κάτι ἠδύσματα καθέννας ν' ἀπορά.

20 Στούς χίλιους ὀχτακόσιους δύο, τὸ μῆνα 'παυθερίζουν,
κι' ὅπου γι' αὐτὸ καὶ θερσιτῆ κοινὰ ὀνοματίζουν,
καὶ στῆς ἐνιαὶ καὶ εἰκοσι τοῦ ἴδιου μῆνα ἐγίνη
αὐτὴ ἡ φωτιά, 'ποῦ σ' ὄλους μὲς τρομαραῖς τόσας δίνει

δύο ὥραις ἦταν τῆς νυχτός. ὀπάδωκε τῆ φάλια
καὶ ἀντράλωσε ὑστερώτερα τοῦ κόσμου τὰ κεφάλια
τρεις ὥραις μόνον φτούρησε κι' ἂν φτούραγε ἀκόμα
ἡ χῶρα θὰ σωριάζονταν καμμένο μαῦρο χῶμα.
Ἐπρωτοφάνηκεν, ὡς λέν, μὲς τοῦ Κώστα-Πολίτη
ὄχ τ' ἀργαστήρι κολλητὰ στὴν πόρτα ἀπὸ τὸ σπῖτι,
καὶ ἀπὸκει μ' ἀπίστευτῆ καὶ ἄχαρη γληγοράδα
30 ἄνιψε εὐτὺς τῆς γειτονιάς καὶ ἡ μιά καὶ ἡ ἄλλη ἀράδα
φουσαεὶ νότος καὶ βορείας καὶ τῆ φωτιά φουσκόνουν,
τῆς φλόγαις καὶ τὰ κάρβουνα στὰ σύννεφα σηκώνουν,
πέφτουν οἱ τοῖχοι καὶ ἡ σκεπαῖς καὶ ὁ τόπος ἀντηχάει,
κι' ὁ κουρνιαχτός μὲ τὸν καπνὸν στὰ ὕψη ἀπετάει
θαμπόνουν τ' ἄστρια τ' οὐρανοῦ καὶ τὸ σκοτάδι ἀξάνει,
καὶ ἡ φλόγα φοβερώτερα τὸν Ἄδη παρασταίνει
ὦ Θεέ μου, τί ἀλλαγμοί, τί φόβος στὸ λαό σου!
«πάψε,» φωνάζουν κλαίοντας, «ἀντὶ πάψε τὸ θυμό σου»
γυναῖκες, ἄντρες, καὶ παιδιὰ, γέροντοι, γριαὶ καὶ νέοι,
40 ἀνάκατα καὶ Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἑβραῖοι,
θρηνοῦν τὴ δυστυχίαν τους ἀπελπισμένοι τρέχουν,
ποῦ νὰ σταθοῦν καὶ ποῦ νὰ πᾶν τελείως δὲν κατέχουν
ὀμπρός ὀπίσω περπατοῦν, χωρὶς σκοπὸν κινοῦνται,
φωνάζουν κλαῖν ἀδιάκοπα καὶ μὸν παραπονιοῦνται,
μὲρὲ δὲν ἔρχονταν σὸ τοῦ νὰ τρέξουν νὰ πασκίσουν
νὰ καταπάθουν τὸ κακὸ καὶ τῆ φωτιά νὰ σθῆσουν,
πρὸς συμβαίνει κ' ἔξαφνα μὲ βιά πολλὴ ἀβγατάει,
κι' ὁ κόσμος ἐλαχτάρισε, τοῦ μέτρα δὲν κραταί,
κιὰπὲ ἡ λαχτάρα τῆς φωτιάς μὲ ἄλλο δὲν ταϊράζει,
50 κ' ἐκεῖνα ποῦ οὐ θέλομε νὰ κῆμμε μᾶς βιάζει
ὁ ἄξιος γένεται δειλός, ὁ φρόνιμος τὰ χάνει,
τὴν ἐντροπήν ὁ ἄνθρωπος στὴν ἄχαρ τότε βάνει
πῶσαις κυραὶς κι' ἀρχόντισσαις ἀπὸ τὴν πρώτη τάξι—
τί καταφρόνις ἀνέλπιστη! Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ!—
ὅπου δὲν πάγαιναν ποτὲ ἀπὸ μιά πόρτα σ' ἄλλῃ
χωρὶς δουλεύτρων συνοδιά, καὶ συνοδιά μεγάλη,
στῆς στραταῖς καταμόναχαις καὶ ἀστόλιγαις γυρίζουν,
ἐξοστατικαὶς στὴν τύχη τους κι' ἀπελπισμέναις φρίζουν!
πολλοὶ ὄχ τὸν ὕπνο ὡς βρέθησαν, γυμνοὶ μισοτυμμένοι,
60 ἔτσι σηκώνονται ἄθελα καὶ φεύγουν ζαλισμένοι
ἀπὸ μεγάλους καὶ μικροὺς ἐγίωμωσαν ἡ στραταῖς,
τὰ πράγματὰ τους φέροντας σὲ χέρια καὶ σὲ πλάταις
ποιὸς σκουτικὰ ἐκούβαλαγε καὶ ποιὸς ἀγγεῖα, κασέλαις
σὰν ἡ φορτώστραις πάγαιναν κυράδαῖς καὶ κοπέλαις
ἀφέντης τὸ κοπέλι τοῦ ὀγλήγορα φορτόνει,
καὶ ὅσο κ' ἡ Ἰβυγενεῖα τοῦ βασταεὶ τὸ σηκόνει
σὰν τὰ μορμηγία 'ποῦ ἄντα βοοῦν παρέκει ὄχ τῆ φωλιά τους
σωρὸ ἀπὸ σκύβαλα λιανὰ ἢ ἄλλο γιὰ σοδιά τους,
κινᾶν κοπάδι βιαστικό, κατόπι ἕνα τ' ἄλλο,
70 ποῖὸ νὰ σηκώσῃ πρόθυμο μοιράδι πλιὸ μεγάλο,
καὶ βλέπεις ἄδεια ἀνάκατα μᾶζι! καὶ φορτωμένα
νὰ μπαινοβγαίνουν ἄκοπα κυκνὰ ἀπανωτιασμένα,
νὰ τρέχουν, νὰ στριμόνουται, νὰ πᾶν καὶ νὰ γυρίζουν,
ἔτσι στοὺς ὄρους ὁ λαὸς σὲ πλῆθος τριγυρίζουν.
Μὸν τῆς φωτιάς ἡ ἀφορμὴ ἐγίνηκεν αἰτία,
νὰ γεννηθῆ ἄλλο βάσανο καὶ ἄλλῃ τιμωρία
ἀρματωμένοι οἱ λιπίδες ἐδῶ κ' ἐκεῖ κυττάζουν,
καὶ ὅ,τι ἀντέσουν ἀδραχτᾶν καὶ ληστορικὰ τ' ἀρπάζουν,
καὶ ὅσους κάτι ὄχ τῆ φωτιά μὲ κίνδονο γλυτρώνουν
80 ὄχ τῆ φωτιά ἀσπλαγχνότεροι τελείως τοὺς γυμνόνουν,
καὶ αὐτὸ πολλοὶ τὸ ἐπαθᾶν ἀπὸ ἀδυναμίας τους
νὰ ἀντισταθοῦν, ὡς ἔπρεπε, σὲ τέτοια συφορὰ τους
ἐκείνου ὅμως ἔπαινος μὲ δίκιο θὰ τοῦ γένῃ
γιατὶ δὲν εἶναι ὁμοῖος του στῆς γῆς τὴν οἰκουμένη,
'ποῦ δίχως φόβο ἢ σύγχυση 'χτὸ σπῖτι τοῦ κινῶντας
κουτὶ βαρὺ πετραδικὰ παραμελῆ (sic) βραστῶντας,
μ' ὄχτῳ χιλιάδαῖς μετρητὰ σ' ἀσῆμι φορτωμένους
καὶ σὸ ποδάρι ἀπὸ καρφὶ μεγάλο λαθωμένους,
σὰν παλλητάρη ἐρρίχτηκε μὲ τὸ σπαθὶ σὲ χέρι,
90 καὶ σὲ μεριά τ' ἀπόθεσε μ' ἀσφάλεια σὰν ξεφτέρη,
καὶ σέροντας τῆ σύζυγο ὡσὰν τουρβᾶ στὸν ὦμο
σ' εἰκοσιπέντε λιπίδες μεγάλο χύνει τρόμο.

Καλοτύχοι ὅσοι ἠμπόρεσαν στὴ φόβια νύχτα ἐκείνη
καρδιά νὰ δεῖξουν σταθερῆ, καρδιά μ' ἀγαθοσύνη,
καὶ τὸ καλὸ προξένησαν κατὰ τὴ δύναμι τους

¹ ἴδὲ σελ. 161.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ

- καί τούς λοιπούς ωφέλησαν μαζί με τή ψυχή τους, σάν 'πού τυχαίνει ὅλοι μας νά τόν ευχαριστοῦμε τὸ ἀσκαλιό μας τὸ σοφό καί νά τόν συχαροῦμε, ὅπου, σάν εἶδε τή φωτιά, χωρίς κайρὸ νά γάση,
- 100 μὲς τὸ σκολιὸ εὐρέθηκε τὴ βλάβη νά προσβάσῃ, μὲ κόπο συγχροτούμενο, μ' ἀγῶνα 'πού ξεοδεύει, τὴ βιβλιοθήκη σωριστὴ μὲς τὴν αὐτὴ μουσεῦει· ἀληθινὰ δὲν ἔσωσε ὡς καί ἡ φωτιά νά βλάψῃ, μὸν νά φτανε δὲ γέγονταν βρεμμένη νά τὴν κάψῃ· νά! τί θὰ πῆ στὸν ἄνθρωπο ἡ γνώση, 'πού ἤξευρε; ὅ,τι γιλιάδες δὲ νογᾶν μονάχη νά ἐφεύρῃ!
- Ὡστόσο βιάσκει ἡ φωτιά καί γύρω προγοράει, μηδὲ τινὰς ἐφρόντιζε, τὸ κάψιμο ἀβγαταίει· ἄνθρωποι δὲν εὐρίσκονταν γιὰ νά τὴν ἐμποδίσουν, 110 νά κάμουν κάθε δυνατὸ νά τρέξουν νά τὴ σβήσουν, ἕνας καί μόνος βρέθηκε μὲ φρονιμάδας μέτρα, μιὰ πέτρα ἄλλως δὲν ἐμνησκει ἀπάνω σ' ἄλλη πέτρα· εὐγε σου καί τρισεῦγε σου, ἀλήθεια πατριώτη, ἐσένα πρέπει ἀξίωμα, τιμὴ μὲ δίκιο πρώτη· ἐσένα ὅπου ἔδειξες σωστά τὸ πόσο ἀρχίζεις γιὰ τὴν κοινὴν ωφέλειαν ὡς πρέπει νά φροντιζῆς· «ἀσπρὰ, μαστόροι» ἐφώνηζες «ἐσεῖς μὲ μ' ἀφήχᾶτε, «θέλετε γίλια, ἐκιστό, πενήντα, δέκα νά τε» μὲ ὑπόσχετες, φοβερισμούς καί ὁμοία λόγια πλήθους
- 120 πολὺ καλὸ μᾶς ἔχκαμε, νά εἰπούμε τὴν ἀλήθεια, καί 'ἀνίσως ἄλλους μερικοὶ κακίχλωσσοι νά κρίνουν, ὁ κόσμος ὅλος ἄδικο νά ξέρῃ πῶς τοὺς δίνουν· καί τί νά εἰποῦν οἱ φτονεροὶ καί 'ἀνεγνωμοὶ ὄχτροὶ σου, γῶρια πῶς οὐδὲν ἔδωκες παρὰν ὄχι τὸ πουγγί σου, πῶς οἱ μαστόροι ἀπόμειναν μὲ τὰ ταξίματά σου, καί ὕστερα πλερώθηκαν ἀπὸ τὴ γειτονιά σου· ἐσὺ ἔχκαμε τὸ γρόσο σου, ἐκεῖνοι πάλιν φταίγουν, 'πού ἂν ἔδωκάν κατίντι δὲν πρέπει νά τὸ λέγουν.
- Τέλος ἀργίνησαν πολλοὶ τὸ φόβο νά ἀφίνουν 130 καί τοῦ κακοῦ τ' ἀβγάτισμα ζητᾶν νά ξεμικρύνουν, οἱ καρδωρότεροι πηδᾶν καί τῆς σκεπαις πλακύνουν, καί τούς μαστόρους προθυμοὶ βοηθοῦν καί δυναιμένουν, στὰ σταυροδρόμια μερικοὶ τοὺς λιπίδες ξετάζουν, καί ἐκεῖνα ὅπου ἀρπάζην ν' ἀφήσουν ἀναγκάζουν, ἄλλοι ἀπ' ἄλλους δέρονται καί τὰ γρειώδη παίρουν καί τῆς φωτιᾶς τὸ σβύσιμο καί τῶν μαστόρων φέρουν, συντρέχουν ὅλοι ἑμῶρωνοι μικροὶ καί μεγάλοι, καθένος ὅπου τοῦ 'κοφτε στὴν ὥρα τὸ κεφάλι, καί ἔτσι μὲ τὸ παρὰδειγμα, μὲ τὴν καλλὴ τὴν πράξι.
- 140 ἀργίνησαν τὰ πράγματα νά μπαίνουν σὲ μιὰ τάξι· ξεκόφτουν ὡς ξεκόφτουν καί γκαρμίζουν ξεσκεπάζουν, χωρίς φωνιᾶς καί ταραχῆ καί 'ἀληθινὰ κοπιάζουν· σ' ὀλίγην ὥρα τῆς δουλειᾶς ἐφάνηκε ἡ ἐνέργεια καί ὁ νοῦς πόσο εἶναι γρησίμος ἄντα ὀδηγᾶει τὰ χεργία· μὲς τὰ καμμένα ἡ φωτιά περιορισμένη μνήσκει, βροσκή παρῆκει νά πισοτῆ καί μέρος δὲν εὐρίσκει· σ' αὐτὸ μιὰ κάποιε γρησιανὴ ξετετραγλισμένη, στὸ πλήθος μὲσα ἐρούγιαζε κοντὰ μισοκαμμένη· «γιὰ, πάφτε, ἄνθρωποι μάταιοι, γιομάτοι ἀμαρτία,
- 150 παρακαλέστε κλαίνοντας θεοῦ τὴν εὐσπλαχνία· «γιατί δὲν εἶναι βολετό, γιατί δὲν ἤμπορεῖτε, «ὄχι τὴν οὐρανίαν ὄρηγῃ ποτὲ νά φυλαχτῆτε· «ἰδέτε ἐμέν' 'πού βρέθηκα στὸ σπῆτι μου κλεισμένη, «καί' ἀπὸ φωτιαῖς ἀπανωταῖς παντοῦθεν κυκλωμένη, «ἀπὸ ἀνθρώπους συνδρομὴ δὲ στρέγω νά ζητήσω, «καί τὴν ἐλπίδα ὑπόθεσα στὸν οὐρανὸ νά γλύσω· «γονατιστὴ ἐπροσεύχομαι, στὰ δάκρυα βουτημένη, «ἄντα εἶδα ὁμῶς μου καί ἔσχεται νά λαμπροφρομένη, «καί πιάνοντάς με κοπανιά μὲ θάρρος ὄχι τὸ χέρι,
- 160 «καθὼς μὲ βλέπετε ἀβλαβὴ καί 'ἀνεγγίγη μὲ φέρει». Νά τὴ θεωροῦν ὡς βρισκόνταν, ν' ἀκούν τὸ τι διηγείται, ἀπὸ τὰ γέλοια ἢ λαὸς μὲ δίκιο δὲν κρατιέται.
- «Ἄχ! σπῆτια 'πού ἐπάγησαν, ἄχ, πλοῦτος πού ἐράθη! στὰ ἄντα τὰ Γιάννινα τί σφοδρὰ ἐστάθη! ὡστόσο ἐσβύστηκε ἡ φωτιά κοντὰ στὴν ἐκκλησίαι τοῦ 'Αἰ Νικολάου καί ἔπαψε ἐκεῖθε ἡ δυστυχία, καί' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά ὡς τὸ ντσαμὶ τελειώνει, καί' ὁ κόσμος πάει νά κοιμηθῆ, τὸ νοῦ του συμμαχδώνει.

Ὅτι εἶταν ἴσως φυσικώτερο νά εἶταν γραμμένη ἡ «Μαργαρίτα Στέφα» στὴ δημοτικὴ, καί νά κρίνεται στὴν καθαρεύουσα. Μὰ συνέθηκε τὸ περίεργο, ὁ Ξενόπουλος νά μὴ θέλῃ, νά τὴν ἀφήσῃ τὴν καθαρεύουσα, ἂν καί τὴν ξέρει πολὺ καλά τὴ δημοτικὴ, καί μάλιστα τοῦ χαριτωμένου νησιοῦ τῆς ἱστορίας του. Καί ὁ Κριτὴς του πάλι νάχῃ κηρυγμένο πόλεμο μὲ τὴν καθαρεύουσα! Μὲ κακὸ Κριτὴ λοιπὸν ἐμπλέξε, μὰ πρέπει νά μᾶς συμπαθῆσῃ ὁ φίλος μας, καί νά κοιτάξῃ τὴν οὐσία, ἔχι τὸ ἐξωτερικόν.

Ἄλλο ἓνα: Ἐκεῖνος πού καταπιάνεται νά κρίνῃ τὸν Ξενόπουλο, πρέπει νά ξέρῃ ἀπὸ τέχνη, γιατί εἶναι τῆς τέχνης ἄνθρωπος ὁ Ξενόπουλος. Καί γι' αὐτὸ κοντσατῆθη καί συλλογίστηκα πολὺ πρὶ νά πιάσω τὴν πέννα. Καί ἂν τ' ἀποφάσισα, εἶταν ἔχι νά κρίνω, μόνον νά δώσω τὴν ἐντύπωσιν πού μου ἄρχκε ἡ τελευταία αὐτῆ ἱστορία του. Λοιπὸν ἐντύπωσιν, καί ἔχι κρίσι:

Ἡ «Μαργαρίτα Στέφα» μου θυμίζει κάτι εἰκόνες πού ἀπὸ μακριὰ νά τις δῆς δὲν καταλαβαίνεις καί πολλά. Πρέπει νά τις σιμώσῃς, καί νά δῆς ἀπὸ κοντὰ τις γραμμές, τὰ γίλια ψιλοδουλεύματα, πού τὸ καθένα ἔχει καί τὸ λόγο του, καί τὴ μορφή του. Εἶναι ψιλοδουλευτὴς ὁ Ξενόπουλος. Κ' εἶναι ψιλοδουλευτὴς, ἐπειδὴ παρατηρεῖ καθετὶ, καί ξέρει νά τὸ ἱστορήσῃ. Μπατε μαζί του στὸ φαρμακεῖο ἐκεῖνο τοῦ Μαρκίδα, νά τὸ δῆτε αὐτὸ πού σᾶς λέγω. Τὰ βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας τὰμέτρητὰ του σερτάριε, καί τίς ποῖ ἀμέτρητες τίς μποτιλίτες. Ὡς καί τὴς βαριάς μυρουδιᾶς του τίς μυρίζετε, καί δίχως ἄλλο θὰ βγαίνετε ἔξω νά πάρσῃ ἄερα, μόνον πού μῆχανε μέσα οἱ δύο ἐκεῖνοι γατροί, ὁ λιγνὸς καί ὁ χοντρός, καί σᾶς διασκέδασαν μὲ τίς νοστιμώτατες ὀμιλίαι τους.

Ὁ Ξενόπουλος παίρνει φωτογραφίες. Χρῶματα καί κάλλη τῆς φαντασίας δὲ βλέπετε, καθὼς σὲ ποιητικώτερες ἱστορίες. Βλέπετε ὅμως ἐκεῖνο πού ἐννοεῖ νά σου δεῖξῃ: τὴν ἀλήθεια, μὲ ὅσες τίς λεπτομέρειες τῆς. Τὸ μεσημεριανὸ φαγεῖ του Κόντε Ρικάρδου μὲ τὴ σιέστα κατόπι, ἡ λειτουργία στὴν ἐκκλησίαι μὲ τὰς γυναικίαις μωρολογίαις, ἡ περιφρημὴ περιγραφή τῶν δύο Κατσουρελέων, καί πολλὰ ἄλλα τέτοια, εἶναι τὸ καθένα ἀπὸ μιὰ φωτογραφία, πού καί τὴν βλέπετε καί τὴν ἀκούς. Καί ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνον πού ξέρει νά τὰ πῆ, μὰ καί πού ξέρει τί νά πῆ. Τὸ ὕλικόν του εἶναι παρμένο ἀπὸ τόπους πού τοὺς ἔχει μᾶθαι μαζί μὲ τὴ γλῶσσα του. Ἐκεῖ πρέπει νά μεγαλώσει ὁ ζωγράφος μας.

Οἱ χαρακτῆρες του εἶναι καί ἐκεῖνοι χαραγμένοι μὲ γραμμές ὀρισμένες, καί θεοφάνεροι. Ὁ Κόντε Ρικάρδος καί ὁ Γιακουμάκης Στέφας εἶναι τύποι πού κύνουν τριῆ ἐνὸς Ντίκενς. Ὅλα τὰ πρόσωπα πού πέρνουνε μέρος μέσα στὴν ἱστορία τῆς Μαργαρίτας, τύποι εἶναι. Κ' ἴσως ὁ καλύτερος εἶνε καί ὁ ἀπλοῦστερος—ὁ τύπος τοῦ Πώπου Ἀράχη.

Ἡ ἱστορία μας ὅμως δὲν εἶναι ψυχολογική, εἶναι ἠθογραφική. Δράμα δὲν εἶναι εἶναι ζωγραφία. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἱστορεῖται μιὰ ἀγάπη, τῆς Μαργαρίτας καί τοῦ Τόνη, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Μὰ ἀκολουθοῦντας τὸ δρόμο τῆς ἀγάπης ἐκεῖνης, τὴ κησμονεῖς, καί κάθεται καί σεριανίζεις αὐτὰ πού σου δεῖχνει ὁ ζωγράφος στὰ πλάγια, μάλιστα τὰ κομματικὰ, πού εἶναι μοναχὰ τους μιὰ ἱστορία, ἱστορία πού ἐπαναλαμβάνεται σὲ κάθε τόπος, σὲ κάθε πόλη, καί σὲ κάθε χωριό. Ὅλο τὸ νησί, ὅλον ἐκεῖνο τὸ μικρόκοσμον, τόνε βλέπετε καί τὸν ἀκούς. Κατὰ τὸ τέλος,

σὲ πέρνει πιά στὸν καθαυτὸ δρόμο καὶ γοργὸ σὲ φέρνει στὴ δραματικὴ του καταστροφῇ. Τὸ κλέψιμο τῆς Μαρ-γαρίτας, τὸ σπάσιμο τῆς ρόδας τοῦ ἀμαξιού, τὸ κυνηγητὸ τῶν γέρων κατόπι τους, τὸ πιάσιμο, τὸ γύρισμα, ὁ γάμος, — ὅλα ἐρχονται τὸνα κατόπι τοῦ ἄλλου, καὶ σοῦ δείχνουν πῶς ἂν δὲν ἔγραφε στὴν ἀρχὴ καὶ στὴ μέση τῆς ιστορίας ὁ τεχνίτης μᾶς μετὰ τὴν ἴδιαν γλιτω-ράδα, εἴταν ἐπειδὴ εἶχε ἄλλα σπουδαιότερα πράγματα νὰ μᾶς πῆ: νὰ μᾶς εἰκονίσῃ πιστὰ τὸ νησί του, μετὰ τὰ χίλια παρὰξενὰ του.

Τὴ διαφορά ἀπὸ τούτες τὶς ἠθρογραφικὰς ιστορίες ὡς εἰς ρομαντικὰς ἐκείνες ποῦ μᾶς ἔγραφον ἄλλοτε! Καὶ τί χαρὰ νὰ τὸ συλλογίζεσαι πῶς χώρα δὲν εἶνε στὸν κόσμον νὰ δείχνῃ τόσες διαφορὰς ἀπὸ νησί σὲ νησί, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ, καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ χώρα. Ἀπέραντο στάδιο γιὰ τοὺς ἀληθινούς μᾶς τεχνίτες! Τὴν καλὴν ἀρχὴ μᾶς τὴν ἔκαμε ὁ Ξενό-πουλος. Μᾶς τὴν ἔκαμε κι ὁ Καραβίτσας. Σ' αὐτοὺς τοὺς δύο ἀπλώνουμε τὰ χέρια μᾶς καὶ τοὺς χαιρε-τοῦμε, ποῦ μᾶς γλυτώνουν ἀπὸ τὸ ρομάντισ τὸ φράγ-κικο, καὶ μᾶς δροσοποτιζοῦνε μετὰ ιστορίες ρωμαϊκὰς.

A. E.

Ο ΒΡΥΚΟΛΑΚΚΑΣ

Ἡ γριὰ-Ζαφεῖρω ἐξημερώθηκε τὸ πρῶν βραεῖα ἀρρωστη. Τῆς εἶχε πιαστὴ ἄσφρα ποδὶ καὶ χέρι καὶ μελιὰ. Τ' ἀρεντικά τῆς, ὁ κύρ Ἀνδρέας Φ' καὶ ἡ κυρία του, μιὰ σωστὴ ἀρχόντισσα, μετὰ τὴ μο-νάκριβή τους κόρη τὴν Ἀγλαία, τὴν εἶχαν τὴ γριὰ Ζαφεῖρω, ὅχι πειὰ γιὰ ὑπέρετρα, ἀλλὰ γιὰ ψυχο-μᾶνα. Ὅταν ἐπαντρεύθηκε ἡ κυρὰ τραπεζίτισσα, τὴν εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι στὴν Κα-λαμάτα, ποῦ τὴν εἶχαν ἀπὸ μικρῇ. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐπόνεσε πολὺ ἡ ἀρρώστια τῆς. Ἔστειλαν ἀμέ-σως κ' ἔφεραν τὸ γιαντὸ τοῦ σπιτιοῦ. Ἀνώφελα ὅμως, γιὰ τὴν ἄλλη ἡμέρα, ἡ γριὰ-Ζαφεῖρω ἐξημερώθηκε χειρότερα, ἔπεσε σὲ ἀναισθησία καὶ τὴν ἄλλη μᾶς ἄφηκε χρόνους.

Τὴν καυμένη τὴ γριὰ-Ζαφεῖρω! πῶς τὴν ἐλυ-πήθησαν ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Φ' καὶ πρὸ πάν-των ἡ κόρη τους, ἡ χαριτωμένη Ἀγλαία καὶ λίγα μαζὺ μ' αὐτὴ ὁ Γιωργάκης ὁ . . . φίλος τῆς, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔχουσε κ' ἓνα ἢ δύο δάκρυα, σὰν ἐπῆγε τὸ μεσημέρι στοῦ κυρίου Τραπεζίτη τοῦ γεί-τονα του. Εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ σχολαρχεῖο, ποῦ ἦτανε μαθητὴς κ' ἔμαθε τὸ θάνατο τῆς γριὰ-Ζα-φεῖρος κ' ἀμέσως ἔτρεξε ἐκεῖ νὰ ἴδῃ τί γίνεται. . .

Ἡ Ἀγλαία ἦτανε καταλυπημένη καὶ μ' ἓνα μαῦρο κρέπι στὸ λαιμὸ. Ἡ λύπη φαινότανε ζωγραφισμένη στὸ προσωπάκι τῆς, τὰ μάτια τῆς ἦτανε κατα-κόκκινα. Σὰν τὴν εἶδε σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ὁ Γιωργάκης ἀποφάσισε νὰ δακρύσῃ καὶ δύο νὰ! Μεγάλα-μεγάλα δάκρυα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ μάτια του! Τὴν ἐρώτησε μάλιστα καὶ μ' ἓνα σοβαρὸ τρόπο ἂν ἤθελε νὰ βάλῃ κι' αὐτὸς πένθος 'στὸ καπέλλο του!

Σὰν εἶνε κανεῖς δεκαπέντε χρόνων, τὰ μόνα ποῦ ἔχει εὐκολα εἶνε τὰ γέλοια καὶ τὰ δάκρυα, ὁ ὕπνος καὶ οἱ . . . ἀνοησίες.

Ναὶ ἀνοησίες! Μὰ ἡ τοῦ Γιωργάκη ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἦτανε καὶ πολὺ μεγάλη, ἀφ' οὗ ὁ δῶστου-

χος ἦτανε ἀβγαλτος 'στὸν κόσμον· δὲν εἶχε καμω-μένη ἀκόμη τὴ γνωριμιὰ τοῦ θανάτου, κι' οὔτε ἤξερε καλὰ-καλὰ τί θὰ πῆ πένθος καὶ πότε τὸ βιά-ζουν. Ἡ μαῦρη αὐτὴ τσόχινη κορδέλλα, ποῦ καμ-μιὰ φορὰ ζυγίζει χιλιάδες ὀκάδες, δὲν εἶχε ἀκόμη βαρύνει τὸ ελαφρὸ του παιδιάτικο κεφάλι. Δὲν εἶχε περάσει ἀκόμη ἀπὸ πᾶν του οὔτε μαῦρη σκέπη, οὔτε μαῦρη σκέψη.

Ἀργότερα ἔμαθε κι' αὐτός, σὰν τοὺς ἄλλους, τί ἤθελε νὰ πῆ καὶ πένθος καὶ θάνατος καὶ ἄλλα πολλὰ σχετικὰ. . . Καὶ τᾶμαθε τότε καλά, ποῦ δὲν ἔχει πειὰ φόβο νὰ κἀμῃ τὴν ἴδιαν ἀνοησία. . .

*

Τὸ ἀπομεσήμερο εἶχαν μαζευτῆ στοῦ κυρίου Τραπεζίτη, μερικὰς γειτόνισσες—ὅλες γυναίκες ἐμπό-ρων—γιὰ νὰ συλλυπηθοῦνε τάχα τὴν κυρὰ-Τραπε-ζίτισσα καὶ τὴν κόρη τῆς. Νὰ παίνεσον τὶς καλω-σύνης τῆς μακρτίτισσας, ποῦ ἦτανε πιστὴ δουλεύτρα κ' εἶχε χέρια χρυσὰ ἀπὸ τιμιότητα, κ' ἀγάπαε τὸ σπίτι μετὰ τέτοια ἀφοσίωσι. Κι' ἄλλα πολλὰ ἀπὸ τὰ συνηθισμένα. ποῦ λένε ἡ γυναῖκες, σὰν πηγαίνουν σὲ κανένα σπίτι ποῦ ἐπισκέφτηκε ὁ κρύος κι' ἀρα-χνος χάρος.

Κατὰ τὶς πέντε—ἦτανε Ἰούνιος μῆνας—ἔκαμαν τὴν κηδεῖα τῆς, μετὰ ὄχτῳ παππάδες καὶ τρεῖς ψάλ-τες. Ἐπῆγαν κοντὰ ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Τρα-πέζης, μερικοὶ γειτόνοι κι' ὁ Γιωργάκης μαζὺ μετὰ σκυμμένο κεφάλι. Ὡ! ἔπρεπε νὰ τὸν ἐβλέπατε πῶς ἐφαινότανε ὅτι εἶχε πάρει τὸ πρᾶμμα πολὺ σοβαρὰ! Μὰ ἔλα ποῦ στᾶληθινὰ περισσότερο ἐσκεπτότανε τὴν Ἀγλαία, μετὰ τὰ σγουρὰ-σγουρὰ σὰν ἀγοριοῦ μαλλιά τῆς, τὰ γαλαζένια μάτια τῆς, ποῦ σὲ διὸ ἢ τρεῖς ἡμέρες θὰ ἔφευγε μετὰ τοὺς γονεῖς τῆς νὰ πάνε 'στὸν Πύργο 'στὴν ἐξοχὴ τους, νὰ μείνουν ὅλο τὸ καλοκαίρι, παρὰ τὴ γριὰ-Ζαφεῖρω, ποῦ ἔμοιαζε μετὰ τὸ φέσι, ποῦ τῆς εἶχαν βαλμένο, σὰν μαῖμου μετὰ κόκκινη σκούφια. Σὰν τὴν ἐδιάβασαν 'στὴν ἐκκλησίᾳ κ' ἔψαλαν οἱ παππάδες τὸ «*Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν*», ἐπῆγαν πέντε-ἕξ καὶ τὴν ἀσπᾶστησαν, κ' ἐσίμωσε κ' ὁ Γιωργάκης κοντὰ κι' ἀφ' οὗ ἐφίλησε τὸ εἰκόνημα, ποῦ τῆς εἶχαν 'στὰ χέρια μ' ἓνα σταυρὸ κέρινο, ἀκούμπησε τὰ χεῖλη του καὶ 'στὸ μέτωπό τῆς:

— Μπα! Μπα! πῶς εἶνε κρύα, εἶπε σὲ κάποιον ποῦ ἦτανε κοντὰ του κι' αὐτὸς χαμογέλασε. . .

*

Ἀχ! καλὰ Σεπτέμβριο τώρα νὰ ματαῖδῃ τὴν Ἀγλαία του! Ἦτανε καταλυπημένος, ἀπρηγό-ρητος. Ποῦ νὰ μπορῇ νὰ τὴν καλημερίσῃ πειὰ ἀπ' τὸ παράθυρο του κάθε πρῶν. Τὸ βράδυ ποῦ ἤθελε νὰ φύγῃ ἡ Ἀγλαία τοῦ ἔδωσε κρυφὰ-κρυφὰ ἓνα βελουδένιο σακκουλάκι, ποῦ εἶχε μέσα λίγα μαλλιά τῆς, κι' ἀπόξω εἶχε κεντημένα τὰ γαλλικὰ λόγια: «*Ne m' oubliez pas*». Ἀχ! αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἐγάλασαν τὸ κεφάλι.

Δυὸ ὥρες ζητοῦσε νὰ εὕρῃ 'στὸ λεζικὸ τὸ ῥῆμα *moublir*!! Μὰ δὲν τὸ 'κατάφερε! Τὰ πρῶν ποῦ ἐπῆγε 'στὸ μάθημά του ἐρώτησε δειλὰ-δειλὰ τὸ σχολάρχην του, ἓναν ἀγριάνθρωπο! τί ἤθελε νὰ πῆ

αὐτὴ ἡ φράσις, κ' αὐτὸς ἀντί νὰ τοῦ τὴν ἐξηγήσῃ
σάν δάσκαλός του ποῦ ἦταν, τοῦ λέει :

— Πιππήγναινε ἀποδῶ ἀναιδεεῖστατε!!

*

Τὸ καλοκαίρι 'πέρασε, ἦρθε κ' ὁ Σεπτέμβριος
καὶ ἔγυριεν ἀπὸ τὸν Πύργο ὁ κύρ-Τραπεζίτης. Ἡ
γαρὰ τοῦ Γιωργάκη ἦταν ἀπερίγραπτη. Θὰ ἔβλεπε
τὸ χρυσό του, τὴν Ἀγλαία του, ὕστερα ἀπὸ τριῶν
μηνῶν χωρισμό!

Ἦταν Τετάρτη βράδυ. Τὸ βαπόρι εἶχε φθάσει
κατὰ τις ὀχτῶ. Κατὰ τις ἐννιά καὶ μισὴ μετὰ τὸ
δεῖπνο, ἐζήτησε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ
πάῃ μιὰ στιγμή νὰ χαιρετίσῃ τὴν οἰκογένεια τοῦ
κ. Τραπεζίτου, ποῦ ἦρθε ἀπὸ τὸν Πύργο. Ἐπῆγε
λοιπὸν μὲ μιὰ χαρὰ, μὴ τί χαρὰ! Ἐχαιρέτησε τὴν
Ἀγλαίαν πρώτην-πρώτη. Τὸν ἐρώτησε ἂν τὴν εὔρι-
σκε μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, κ' αὐτὸς τῆς ἀπῆν-
τησε πῶς ἦταν πειὸ ἄσπρη!

Ἐμπήκανε 'στὴν τραπεζαρία, ποῦ ἡ μαμμά τῆς
ἄδειαζε μιὰ βαλιτζα. Ὁ κύρ-Τραπεζίτης εἶχε
πάει 'στὴν κάμερα του, γιατί ἦταν πολὺ κουρα-
σμένος. Ἄρχισαν νὰ τὸν ρωτοῦν τὰ νέα τῆς Πά-
τρας καὶ τῆς γειτονίας κ' αὐτὸς τοὺς ἔλεγε ὅσα
ἤξερε κ' ὅσα δὲν ἤξερε. Ἡ δουλειὰ ἦτανε νὰ
μείνῃ ὅση περισσότερη ὥρα μπορέσῃ κοντὰ 'στὴν
Ἀγλαία του.

Τὰ νέα του ἐτελείωσαν. Τὸ ἄδειασμα τῆς βαλι-
τζας ἐτελείωσε καὶ ἄρχισε τὸ χασμουρίσμα τῆς
μαμμάς τῆς Ἀγλαίας. Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως
εἶχε πειὰ σημάει. Ἐπρεπε νὰ φύγῃ. Ὅταν σὲ
μιὰ στιγμή μπαίνει ἡ Παρασκευὴ ἡ μαγεύρισα τοῦ
σπιτιοῦ κατακίτρινη, μὲ μάτια γουρλωμένα καὶ
στόμα ἀνοιχτό.

— Ὦχ! κυρά μου! τί νὰ σοῦ πῶ. . . ἀνέθηκα
ἀπάνου 'στὴ σοφίτα νὰ βάλω τὰ πράμματά μου
μέσα 'στὴν κάμαρα καὶ καθὼς ἔκαμα ν' ἀνοιξῶ τὴν
πόρτα τί νὰ δῶ! . . . Τὴ Ζαφεύρω! ναί, κυρά μου,
τὴ Ζαφεύρω! ὀλάκερη ἀπάνου 'στὸ κρεββάτι ξα-
πλωμένη μὲ κάτι μάτια νὰ γουρλωμένα! πῶ! πῶ
τρομάρα μου! μὲ ἓνα στόμα νὰ μεγάλο.

— Ἐλα πῆγαινε ἀπὸ δῶ τρελλή, εἶπε ἡ κυρά
Τραπεζίτισσα. Τοῦτο μᾶς ἔλειπε τώρα νὰ μᾶς ἔρθῃ
κ' ἡ Ζαφεύρω πίσω ἀπὸ τὸν τάφο. Ἀχ! κακο-
μοίρα. . . οἱ πεθαμμένοι δὲν ματαγυρίζουν!

— Μὰ τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, κυρά μου,
θὰ βρυκολάκισα. . . Τὴν εἶδα σὰς λέω ὀλάκερη
'στὰ μαῦρα ντυμένη, εἶπε πάλι ἡ Παρασκευὴ μὲ
κάτι χειρονομίες ἀπελπιστικές.

Ὁ Γιωργάκης ἐγέλασε τότε κ' εἶπε, δώστε μου
ἓνα φῶς ν' ἀνέβουμε νὰ ἰδοῦμε τὸ φάντασμα. Θὰ
δῆτε ἄμα πάω ἐγὼ πῶς θὰ γαθῆ ἀμέσως.

— Ναί, πηγαίνετε τέλος πάντων γιὰ νὰ βγάλετε
τὴν ἰδέα αὐτῆς τῆς τρελλῆς, γιατί εἶνε καλὴ νὰ
μᾶς κρατήσῃ ὅλη νύχτα 'στὸ ποδάρι μὲ τὰ φαντά-
μαστα. Πηγαίνετε, μὰ ἄς ἔλθῃ κ' ὁ Νικόλας ὁ
κλητῆρας μαζί μὴν εἶνε κανένας κλέφτης. . .

— Φώναξέ τον νὰ ἔλθῃ ἀπάνου· θὰ εἶνε κάτου
'στὸ φυλακεῖο, εἶπε ἡ μαμμά τῆς Ἀγλαίας.

Σὲ λίγο ὁ Νικόλας ἦρθε ἀπάνου καὶ παίρνοντας

αὐτὸς μὲ λάμπη 'στὸ χέρι κ' ὁ Γιωργάκης ἓνα
μαχαίρι τοῦ μαγειροῦ—γιὰ ἀστεῖο τάχα—ἐτρέ-
θησαν ἀπάνου. Ἀπὸ πίσω ἐρχότανε ἡ Ἀγλαία μὲ
τὴν Παρασκευή. Ἐστὴ σκάλα ποῦ ἀνεβαίνανε, ὁ
Γιωργάκης ἐχτυποῦσε δυνατὰ τὰ πόδια του, λὲς
ἀπὸ φόβο, γιατί ἄρχισε λίγο νὰ κρουζεσταίνεται,
λὲς γιὰ νὰ δώκῃ εἰδήσι 'στὸ φάντασμα τῆς Ζαφεύ-
ρω νὰ φύγῃ, ὅπως ἔλεγε, γελῶντας τάχα. Ἄμα
ἔφτασαν ἀπάνου 'στὴ σοφίτα ἐπροχώρησαν κατὰ τὸ
ἀριστερὸ μέρος, ποῦ ἦταν ἡ κάμερα μὲ τὸ βρυκό-
λακκα.

— ὦ! πῶς ἐκιτρίνισες!! τοῦ εἶπεν ἡ Ἀγλαία.

— Ἐτσι σοῦ φαίνεε. . . ται. Ἐγὼ νὰ φοβηθῶ;
δὲν τρέπεται! ἠθέλησε νὰ πῆ, μὰ ἡ γλώσσά του
κάπως ἐπιανότανε. . .

Καὶ κάνοντας ἓνα ψεύτικο θάρρος ἐσπρωξε τὴ
μισάνοιχτη πόρτα.

— Πῶ πῶ ἀλήθεια! ἐφώναξε. Τὰ δόντια του
ἄρχιζαν νὰ τρίζουν, τὸ μαχαίρι, ποῦ εἶχε 'στὸ
χέρι εὔρεθηκε χάμου 'στὸ πάτωμα κ' αὐτὸς εὔρε-
θηκε χωρὶς ὑπερβολὴ μὲ τρία πηδήματα κάτου ἀπὸ
τὴ σκάλα.

— Τί τρέχει; τὸν ἐρώτησε ἡ μαμμά τῆς Ἀγλα-
ίας, ποῦ ἦταν ἐκεῖ. Τί ἐπαθες καλέ;

— Τὴν εἶδα ὀλάκερη τὴ Ζαφεύρω μὲ μάτια νὰ
γουρλωμένα, μὲ στόμα νὰ ἀνοιχτό! . . . Τὴν εἶδα,
τῆς ἀποκρίθηκε τρέμοντας σάν ψάρι ὄξω ἀπ' τὸ νερό.

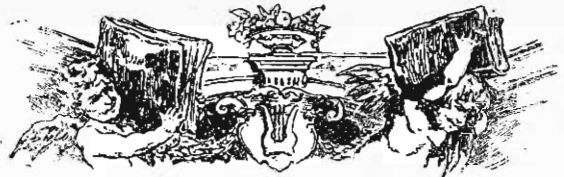
— Ἀχ! μαμμά μου, μαμμά μου ἀκούστηκε σὲ
λίγο νὰ λήθῃ μὲ παραπονετικὸ τόνο ἡ Ἀγλαία, κατε-
βαίνοντας ἀπὸ τὴ σκάλα. Ἀχ! μαμμά μου, ὁ
ράμπαγας μου ὁ μαῦρος γάτος μου. . . τὸν ἐκλείσ'
αὐτὸς ὁ βρωμοΝικόλας 'στὴν κάμερα κ' ἐψόφησε.
Σάν ἄνθρωπος φαίνεται ὁ ἄμοιρος ἀπάνου 'στὸ
κρεββάτι. Ἀχ! τὸν κακόμοιρο τὸ «ράμπαγᾶ μου»
νὰ φοφήσῃ ἀπὸ τὴν πείνα! μόνον τὰ κόκκαλά του
ἔμειναν. Νὰ αὐτὸς ἦταν ὁ βρυκόλακκας. Ἀχ! τὸ
δύστυχο τὸ γατό μου! . . .

. . . Ὁξω καὶ σὺ ἀπὸ δῶ δειλὲ τρεμουλιάρη!,
ἐγύρισε κ' εἶπε τοῦ Γιωργάκη. Σ' ἐσυχάθηκα. . .
Ἄντρας εἶσαι σὺ ἢ ψοφήμι; Ὁξ' ἀπ' ἐδῶ. . .

Κ' ἐκεῖνος ἐτρέθηξε ἀγάλια-ἀγάλια κ' ἔφυγε μὲ
σκυμμένο κεφάλι, λέγοντας ἀπὸ μέσα του:

— Δὲν ἔχει κ' ἄδικο. . . ἀλλὰ μήπως κ' ἐγὼ τὸ
θέλω νὰ εἶμαι δειλός;

ΛΕΩΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἄναγράφωμεν σήμερον τινα τῶν ἐν τῇ «Ἐστία» ἀγ-
γελλομένων δημοσιευμάτων, ἅτινα ἕως τῶρα διὰ διαφό-
ρους λόγους δὲν ἠγγέλθησαν παρ' ἡμῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ δύο τελευταῖα
τεύχη τῆς ἐν Παρισίαις Revue des Etudes Grecques,

Ἀντώνιος Μιλιαρίτης

δι' ὧν συμπληροῦται ὁ ἕκτος τόμος, τὸ 23 (Ἰούλιος—Σεπτέμβριος 1893) καὶ τὸ 24 (Ὀκτώβριος—Δεκέμβριος 1893). Ἐκ τούτων τὸ μὲν 24 δὲν περιέχει εἰνῆ ἀναγραφῶν τῶν ἐτάσεων τοῦ πρὸς ἐπιθάρρουντι τῶν Ἑλληνικῶν πτωδασματικῶν Συλλόγου καὶ βιβλιογραφίαν ἑκτενή, τὸ δὲ 23 περιέχει: διατριβὴν τοῦ Weil περὶ Ἐρωμοκοπιδῶν, Ἑλευσινίους ἐπιγραφὰς ἐκδιδόμενας ὑπὸ Foucart, πραγματείας περὶ τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφώντος, ἐν ἧ ὁ συγγραφεὺς Felix Dürnbach πειράζεται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ξενοφῶν διὰ προσποιεῖται μετριοφροσύνης θέλει ἐκυτὸν κυρίως νὰ ἀναδείξῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἐν τῇ συγγραφῇ του ἐκεῖνη, οἰοῦναι ὑπεραπολογούμενος κατὰ τῶν διαβολῶν τῶν ἑθρῶν καὶ τῶν ἀντιπάλων του. Ἀπόσπασμα ἐκδοθησομένου συγγράμματος τοῦ J. Kont: Ὁ Λέσιγγ καὶ ἡ ἀρχαιότης τὸ ἀπόσπασμα ἐπιγράφεται: Ὁ Λέσιγγ καὶ ὁ ὀρισμὸς τῆς τραγωδίας κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη—τέλος δέ, διατριβὴν τοῦ Θεοδώρου Reinach περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔζησεν ὁ μυθωγράφος Βίβριος καὶ βιβλιογραφίαν.

Ἐξάτως δύο τεύχη τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθῆναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἔχουσι περὶ ὀφθαλμῶν, τὸ τέταρτον τοῦ III' τόμου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ IV'. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν δύο τούτων τευχῶν περιέχει κυρίως οὐκ ὀλίγας ἐπιγραφὰς ἀνεκδότους—Σαμοθράκης (ὑπὸ O. Kern καὶ v. Gaertringen) καὶ Ἰβδίσσης (Mordtmann), εἰ δὲ περὶ τῶν ἐν Τράλλεσι τῆς Κριτίας γενομένων ἀνασκαφῶν (ὑπὸ Humann καὶ Doerpfeld), μικρὰν πραγματείαν τοῦ Brueckner περὶ Ἀθηναϊκῶν ἐνταφίου εὐρήματός τῆς λεγομένης γεωμετρικῆς περιόδου (γαλλοῦ τρίποδος) καὶ βιβλιογραφίαν. Τὸ δὲ νεώτατον τεῦχος περιλαμβάνει: τὰ ἐξῆς κυριώτατα: Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ θεάτρου τῆς Μαγνησίας (v. Gaertringen, Kern, Doerpfeld). Σηηνικὰς ἐπιγραφὰς ἐκ Μαγνησίας (ὑπὸ Kern), περὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Λυδίας (Buresch), Ἐπιγραφὰς Σαμοθράκης καὶ Ἀθηναίων. Περὶ ταινιοφόρου ἀγάλματος εὐρεθέντος ἐν Πειραιεὶ καὶ ἀποκαμιμένου ἐν τῷ αὐτῷ ἡμιονισμῷ καὶ Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐνεακρούου τοῦ Doerpfeld.

Ἐπειτα ἔχουσι συνεκδοθέντα τὰ τεύχη 8—12 (Ἀύγουστος—Δεκέμβριος 1893) τοῦ Bulletin τῆς ἐνθάδε Γαλλικῆς Σχολῆς, ὧν τὸ κυριώτατον δημοσίευμα εἶναι ὁ περιβόητος ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ ἐν Δελφοῖς εὐρεθείς (κείμενον μετὰ τῶν ἀρχαίων μουσικῶν σημείων, μεταγραφῆς εἰς τὴν νεωτέραν μουσικὴν, μετρικὴ διαίρεσις κτλ.). Πλὴν ὅμως τοῦ ὕμνου τούτου περιέχονται ἐν τοῖς τεύχεσι τούτοις καὶ ἄλλα ἀξιολογὰ: Ἐπιγραφαὶ (Δελφῶν, Στρατοῦ, Κοζίκου, Μυσίας, Βιθυνίας)—Γυναικίον ἀγάλμα Ἀλικαρ-

νασσῶ (ὑπὸ E. Michon)—Ἀρχαῖα κεραλὴ Βρετανικοῦ μουσείου (Lechat)—Περὶ τοῦ γλύπτου Θαουσίανου τοῦ Παρίου (S. Reinach)—Περὶ τινῶν ἀρχαίων ἀγγείων τοῦ Λούβρου (Pottier)—Νομισματικὴ καὶ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Μυκόνου (ὑπὸ I. Σβορώνου)—Ἑλληνολατινικὴ ἐπιγραφή Ἰουστίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ τῆς I' Ἰουνίου 527 (Diehl)—Νομισματὰ Λυκίας (Διαμάνταρα). Σημειωτέον ὅτι ἡ μὲν φιλολογικὴ ἐρμηγεία καὶ ἡ μετρικὴ διαίρεσις τοῦ ὕμνου τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι ἔργον τοῦ Weil, ἡ δὲ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένη μουσικὴ πραγματεία ἐπιλοπονήθη ὑπὸ Θεοδώρου Reinach.

— Ἐπὶ τοῦ Γουτῶδου Βιάζη, ἐφόρου τῆς Βασιλικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, θὰ ἐκδοθῶσι προτεγῶς διέξορα ἀνεκδοτὰ φιλολογικὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Τὰ πλεῖστα ταῦτα γεωγράφα ἀπέκτησαν ἢ Βιβλιοθήκη τῆς Φλωρεντίας ὡς ἐξῆς: Φαίνεται ὅτι καθ' ἣν στιγμήν ὁ αὐτοκράτωρ ἠτοιμάζετο νὰναχωρήσῃ διὰ τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν θεῖόν του, τὸν Καρδινάλιον Φές, ἀρχιεπίσκοπον τότε τοῦ Λυόν, κηδόντιον φέρων τὰ αὐτοκρατορικὰ ἐμβλήματα καὶ περιέχον ἐκτός τῆς ἰδιωτέρας ἀλληλογραφίας, καὶ νεανικὰ τινὰ δοκίμια, γραμμένα μετὰ τοῦ 1786 καὶ 1792. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρδινάλιου Φές, ἐπιτιμῶντα τῷ 1839, τὸ κηδόντιον περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ πρωτοσυγγέλου τοῦ ἀββᾶ Λυοννέ, ὁ ὁποῖος τὸ ἦνοιξεν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Καρόλου Βοναπάρτου, υἱοῦ τοῦ Λουκιανῶ. Τὰ γεωγράφα ἠγόρασε τότε ὁ διαβόητος Libri, ὁ ὁποῖος τῷ 1842 δι' ἔθρου δημοσιεύσας ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων, ἀνήγγειλε τὴν ἀνακάλυψίν του. Μετὰ τὴν σύλληψιν τούτου, τὰ γεωγράφα ἠγόρασεν ὁ λόρδος Ashburnham ἅντι 8.000 λιβρῶν στερλινῶν. Ἀπὸ τοῦ 1847 μέχρι τοῦ 1882 ἔμειναν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ μεγάρου Ashburnham, ἐκεῖ δὲ τὰ ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ὁ Φραϊδερίκος Μασσῶν, ὁ διακεκοιμένως ναπολεοντιστής, καὶ ἐπρότεινε εἰς τὸν ἔσρον τῆς Ἰθνηκῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων νὰ τὰ αγοράσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος δὲν εἶδε τὸ ζητούμενον πᾶσαν, ἔσπευσε νὰ τὰ ἀποκτήσῃ ἡ Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Φλωρεντίας. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων τούτων δημοσιεύει εἰς τὸ τελευταῖόν τῆς τεύχος ἡ Revue des Revues ἐν διήγημα, παραλαμβάνουσα αὐτὸ ἐκ τοῦ Cosmopolitan τοῦ Ἀπριλίου.

— Δι' ἐπίφωσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν Ἀθῆναις ὁ δειτῆμος γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἐνθεσμιότατος φιλέλληνας Ἰάκωβος Μαλώ. Κατέβυσεν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὑπὸ αὐτῆρον incognito, μόνον δὲ ἀποῦρυγεν, ἐγνωσθῆ ἢ εἰς Ἀθήνας ἐλεούσις του.

— Εἰς τὴν ἀ' ἐνεκῆν Ἐπιθεωρήσειν τῶν Παρισίων, ὁ ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδευτικῆς, δημοσιεύει ἔθρον «Ὁ τύπος καὶ ἡ ἀγωγή τῆς Δημοκρατίας», ἐν ᾧ ἔξισει, ὅτι ἔχασεν ὁ λαὸς ἐκ τῆς ριζικῆς μεταβολῆς τοῦ τύπου, γενομένου τύπου πληροφροσῶν, ἀντί: ὡς ἴτε ἄλλοτε, τύπου τυζητήσεων. «Ὁ σημερινὸς τύπος—ἐπάγεται—ἔρκεται ἰκανοποιῶν τὴν περιέργειαν τοῦ κοινῶ καὶ τέρπον. Ἀλλ' ὀφείλει νὰνυψωθῆ εἰς τὴν προτέραν τὸν περιορίην. Εἰς αὐτὸν εἶνε ἐμπιστευμένον τὸ μέλλον τῆς Ἀλλῆς καὶ τῆς Δημοκρατίας. Εἰς τὸν τύπον ὀφείλω πᾶν ὅ, τι εἶμαι καὶ πρὸ πάντων τὴν εὐλαχρίειαν».

Ἐπισημειωτικὰ

— Εἰς τὸ τεύχος τοῦ Μαρτίου τῆς «Pall Mall Magazine» ὑπὸ τὸν τίτλον «Πῶς ὀμιλοῦν καὶ πῶς ἀποδησάσκουσι οἱ πῆθηκοι», ὁ καθηγητῆς Γάβρες δημοσιεύει τὰ περιεργότατα ἐξηγόμματα τῶν ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἡθῶν τῶν πῆθηκων μελετῶν του, τοὺς ὁποῖους ἐσπούδασεν ὡς γνωστὸν, ζήσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ διάση τῆς Ἀφρικῆς ἐντὸς κλωδοῦ σιδηροῦ, συρματοπλέκτου.

— Ἐπὶ εὐχαίρια τῆς δευθενοῦς ἐν Καλλιφορνίᾳ Ἐκθέσεως θὰ συνέλθῃ ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ συνέδριον Ἀστρονομίαν.

— Ἐν Λισσαβῶνι τὸν προσεγγῆ Ἰούλιον θὰ συνέλθῃ διεθνὲς ὀρυκτολογικὸν καὶ γεωλογικὸν συνέδριον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πορτογαλικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἐκλήθησαν νὰ λάβουσι μέρος ὅλα τὰ ἑσρωπαϊκὰ Κράτη.